

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 08644

A REGE GLIK

Moishe Melamed

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

מ. מ. ל. מ. ד.

א רגע גליק

ארויסגעגעבען פון פארלאג

„איינענס“

1924

פילאדעלפיא

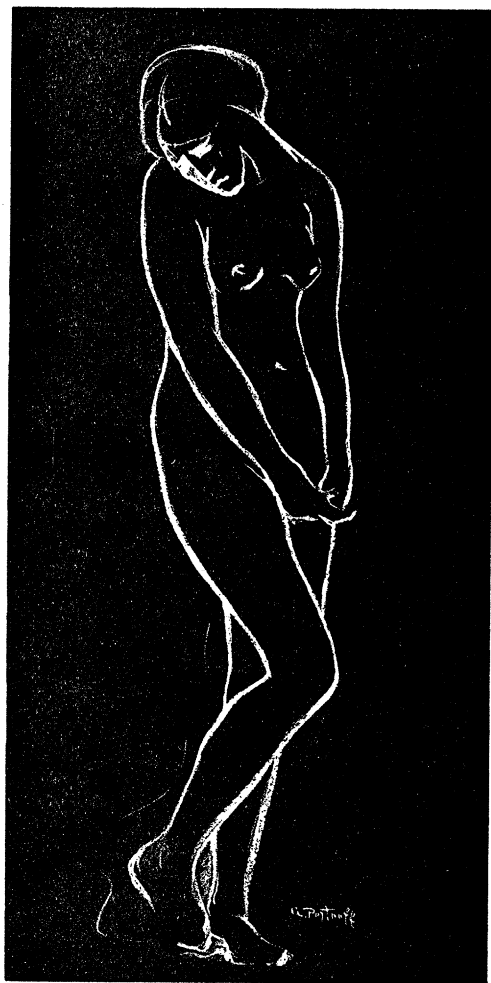
Copyright, 1924
by
M. MELAMED

MID-CITY PRESS

8th & Locust Sts., Phila.

דעם ליכטיגען אנדענק
פון דער פיעל-געליטענער
און יונג-פארשטארבענער לאה,
און, איהר צו לאנגע יאהר,
דער געמרויער אסנת
(מרים),
וואס פילט מיט ליבע און
אונזער הוים,
איז דאס בוך געווידמעט.

צויכנונג — פון אלעקסאנדער פארטנאָוו.

האלצשניטען — פון באַריס כּלוי.

प्रज्ञा

प्रज्ञा

קאפיטעל איינס

— פאפא, פאפא, א נאסט איז געקומען !

דאס האט געשריען די קליינע עטעלע, לויפענדיג אויף דער שמאלער סטעזשקע, וואס האט געפיהרט צום גרינעם האלב אויפגעאקערטען פעלד.

עטעלע איז געווען אפשר זיבען יאהר אלט. זי איז גע'ווען קליין און חנ'עוודיג, מיט א רונד, לויטער פנימעל, און מיט בלאנדע, געקרויזטע לאקען, וואס האבען זיך געפלאנד טערט איבער איהרע אקסלען.

זי איז געלאפען א פארסאפעטע, און האָט מיט בלויע אויגלעך געקוקט איבער דער ברייט און איבער דער לענג פון'ם פעלד, זוכענדיג דעם פאָטער. די זון האָט איהר געשיינט אין פנים, האָט זי זיך מיט דער האַנט געמאַכט א דעכעלע איבער די אויגען, אז זי זאל בעסער קענען זעהן.

העכער, ארויף-צו צום בארג, האט זי דערזעהן צוויי

גרויסע פערד, געשפאנט אין אקער, און הינטער זיי, מיט די לייצעס פארווארפען אויפן האלז, און מיט אביסל אן איינגעבויענער פלייצע, איז נאכגעגאנגען דער פאטער.

דערהערענדיג דעם קינד'ס קול, האט ער זיך אפגע-שמעלט ווארטען ביז זי וועט צוקומען צו איהם. ער האט ארויסגעשלעפט פון דער הינטערשטער קעשענע א רוימע פאטשיילע און האט זיך אפגעווישט דעם שטערען. די פערד האבען דערווייל טיעף אפגעאטהעמט. א לייכטער, שווייך סיגער גלאנץ האָט באדעקט זייער פעל, און פון די מיילער האָט ביי זיי ארויסגערוגען א ווייסער שוים. ס'איז געווען פריהלינג-צייט. די צייט פון שווערע ארכייט אויפ'ן פעלד. און דער טאג איז געווען א הייסער.

— איז ווער, זאנסטו, געקומען ?

עטעלע האָט אנגעכאפט דעם פאטער ביי דער האנט און האָט איהם געשלעפט מיט זיך.

— קום אהיים — האָט זי געזאגט.

— אבער ווער איז געקומען ? — האָט ער געפרעגט און האָט זי געגלעט איבער'ן בלאַנדען קעפעל.

עטעלע האט געלאכט. זי האט צוגעלעגט א פינגערל צום מויל :

— ניט זאגען.

דער פאטער האָט געוואוסט ווער דער גאסט איז, נאר איהם איז געפעלען דער שפאס, צו מאכען זיך אז ער ווייסט ניט. האָט ער זי ווידער געבעטען :

— זאג'זשע.

דאָס קינד האָט געקוקט אויפ'ן פאטער מיט בליש-טשענדיגע אויגלעך, נאר דעם סוד אויסזאגען האָט זי ניט געוואלט.

האָט דער פאטער קיין אנדער ברירה ניט געהאט.
ווי געהן מיט איהר אהיים.

די זון האָט שוין אנגעהויבען זיך ארונטערלאזען צו
די מערב־בערג, און דאס גרויסע, רויט־גליהענדיגע פייערי
אויג האָט שוין ניט געברענט אזוי ווי פריהער. די בערג
האבען געווארפען פון זיך ריזיג־לאנגע שאמענס, וואס האָ
בען זיך געשפרייט איבער'ן פעלד, וואס איז געלעגען מיט
אן אויפגעפענטער, ערשט־צעאקערטער אויבערפלאך קע־
גען דעם טיפ־בלויזען הימעל.

איינער פון די צוויי פערד, דער גרויער, וואס איז געווען
געשפאנט לינקס, האט אויסגערעהט דעם קאפ אויף צוריק,
אזוי ווי ער וואלט וועלען זעהן וואס דער פארמער האט
בדעה צו טאן : ווידער אקערען, אדער אויסשפאנען. דער
פארמער האט פארשטאנען דעם קוק, און גלעטענדיג דעם
פערד איבער דער גרווע, האט ער גערעדט צו איהם :
— מיר געהען אהיים, דיק.

ער האט אפגעטשעפעט די רימענס, פארווארפען די ליי־
צעס די פערד אויף די רוקענס, און זיי געלאזט געהן. נשקשה,
זיי וועלען שוין אליין טרעפען צו דער שטאל.
און אליין איז ער מיט'ן קינד אוועק איבער'ן געאקער־
טען פעלד אהיים.

אין שטוב איז געווען טומעלדיג, ווי געוועהנליך ווען א
גאסט קומט צו פארען. דער גאסט, א הויכע מיידעל מיט
גאלד־בלאנדע האר און גרויע אויגען, האט געעפענט איהרע
רענצלעך, געטיילט מתנות, וואס זי האט געבראכט פאר
די קינדער, און האט אין דערזעלבער צייט גערעדט שנעל
און גיף, דערצעהלענדיג נייעסען פון דער גרויסער שטאדט

און אפגעבענדיג נרוסען פון ווייטע און פון נאהענטע באר-
קאנטע.

אסנת, דעם פארמער'ס ווייב, איז די גאנצע צייט
געשטאנען לעבען דעם גאסט, האט איהר ליבליך געקוקט
אין די אויגען, געקושט זי און געגלעט, און ניט אויפגעהערט
צו פרעגען זי וועגען איהר געזונט :

— און אין זייט שמעכט אמאל ? — האָט זי געפרעגט.

לאה האט געלאכט. ווער האט עס אין שטארט צייט
צו צוהערען זיך צו אועלכע זאכען ? נו אודאי ניט אמאל א
שטאך. שוין צוגעוואוינט דערצו.

— אפשר וועט די בארג'לופט מיך געזונט מאכען —
האָט זי צוגעלעגט מיט א געלעכטער.

זי איז אלע מאל געווען א שוואכע, און אפטמאל פלעגט
איהר אנכאפען א שמעכעניש אין זייט, און א שטיקענדער
הוסט פלעגט זי באפאלען. זי איז געווען א בלייכע, האָט
געהאט וועניג בלוט, און איהרע לונגען זיינען אויך ניט גע-
ווען זעהר שטארק. אפטמאל פלעגט זי זיך אוועקלעגען אין
בעט אויף עטליכע טעג, און איהרע פריינט זיינען געווען
זעהר באזארגט. לאה אליין האט אבער געלאכט פון דעם,
און פלעגט כסדר שרייען אז זי איז געזונט ווי א ריען.

— וועסט ביי אונז טרינקען א סך מילך און עסען
פרישע אייער — האָט אסנת ניט אויפגעהערט צו רעדען
איבער איהר.

מיט אסנת'עם מאן, מיט לייבען, האָט זיך לאה ניט
געפיהלט אזוי היימיש. זי האט איהם ניט אזוי נאהענט
געקענט. פונדעסטוועגען, אזוי גיך ווי ער איז נאר אריינד
געקומען אין הויז, איז זי איהם אנטקעגען געלאפען מיט א
פרעהליכען אויסגעשריי, האָט איהם ארומגעכאפט און זיך

צעקושת מיט איהם:

— וואס מאכסטו, לייבע ?

דער פארמער איז שטעהן געבליבען אביסל צעמומעלט.
אי פון דער פרישקייט און פון דער נייקייט וואס די מיר
דעל האט מיט זיך אריינגעבראכט אין הויז, אי פון דער
נאָהענטקייט, מיט וועלכער זי האט איהם באגעגענט, אויף
דער ערשטער מינוט האט זיך איהם געפלאַנטערט די צונג
צווישען „איהר“ און „דו“. דאכט זיך אז פריהער, איז
שטארק, האט ער איהר קיינמאל נישט געזאגט „דו“.
— דו..... איהר.... קוקט אויס זעהר נוט... — האט ער
האלב געשטאמעלט.

— זעה נאר — האט זיך אסנת אריינגעמישט — פון

ווען אז ביזטו מיט איהר אויף „איהר“ ?

לייבע האט זיך געפיהלט אומבאקוועם און האט גע-
שמייעלט ווי א שולדיגער. לאה האט געלאכט מיט יונג-
קייט און פרישקייט אין איהר קול און האט איהם געקלאפט
אויף דער פלויצע :

— ביזט פאר'פארמער'ט געווארען, לייבע.

און איז א רגע ארום האט זי שוין פארגעסען אז איהם,
און האט ווידער שנעל און ניד דערצעהלט וועגען די חבר'טעס,
מיט וועלכע זיי פלעגען צוזאמען פארבריינגען אין שטארט,
און מיט וועלכע אסנת האט א סך יאהרען געארבייט אין די
גרויסע ניו יארקער שעפער.

— וואס איז געווארען פון חנה'ן ? חתונה געהאט ?

און סאניע וואס מאכט ? האלט זיך נאך אלץ מיט איהר
שלימזל ?

לאה האט דערצעהלט וועגען אלץ און וועגען אלעמען.
דערביי האט זי געלאכט פונ'ם גאנצען הארצען, באוויזען

איהרע צוויי שורות ווייסע ציין, און די אויגען האבען גע-
גלאנצט און געפינקעלט, און יעדער אבר אין איהר האָט גע-
רעדט : „כ'האָב שוין לאנג אזוי גוט ניט געפיהלט...“

ניין. חנה האָט נאך אלץ ניט חתונה געהאט. חנה
און זי — זיי ביידע זיינען געבליבען די „אלטע מוידען“.
אלע אנדערע באקענטע האבען חתונה געהאט. אפילו אויף
דער ברייט-נאָזיגער בעקי האָט זיך אפגעזוכט אַ בעלן. נאָר
אויף זיי ביידען האט זיך קיינער ניט געוואלט אומקוקען.

— אָט הפנים — האָט לאה געלאכט — אז איד וועל
שוין אזוי פארויזען ביז'ן געלען צאפ...
און וואס האבען זיי ניט געטאן, חנה און זי, כדי צו

קריגען א חתן ! אפילו בריוולעד געשריבען אין דער "טויר-
בען-פאסט", און אלץ אומזיסט...
— געה אוועק ! — האָט אסנת איהר איבערגעשלאגען

— דו האסט געשריבען בריוולעד אין „טויבען-פאסט ?“
איד שעם זיך.

— ביזטו דאך א נאר ! — האָט לאה געענטפערט מיט
א גרינג געלעכטערל — מיינסט באמת אז איד האב גע-
גלויבט צו קריגען דורך דער „טויבען פאסט“ א חתן ?
פאר אזא נאר האלסטו מיד ? נאר גלאט, מיר האבען גע-
וואָלט שפאס, האבען מיר געשריבען בריוולעד . . . חוזק
געמאכט פון זיך אליין . . .

לאה איז אויף א מינוט ערנסט געווארען, און אויף
איהר קלאר פנים האט זיך אזוי ווי א לייכטער וואלקען
פארצויגען. זי האָט אבער באלד אליין איבערגעריסען די
ערנסטקייט. זי איז אויפגעשפרונגען און, מיט אַ גע-
לעכטער :

— נאר דאס, מיינסטו, האבען מיר געטאן ? מיר הא-

בען שוין אפילו געפרובט אנטאן גרויסע, שטרויענע העטס,
מיט א סך ארונטערהיינגענדיגע לענטעס. און קורצע קלייד
לעד האבען מיר אנגעטאן, און שיד מיט הויכע קנאפלען.
אפשר, ווער ווייסט, וועט דאס זיין א מיטעל צו א חתן? ...
נאר ס'האט ניט געהאלפן.

לאה האט אזוי געלאכט, אז זי האט זיך אזש פאר-
כלינעט, אזוי ווי עפעס וואלט איהר געבליבען שטעהן אין
האלז און וואלט זי געשטיקט. זי איז אוועקגעפאלען אויף
א ביינקעל און האט שווער אפגעצויגען דעם אטהעם.

אסנת האט איהר געהאלפן לאכען, כאטש צו מאל
איז איהר אויסגעקומען, אז לאה'ס געלעכטער איז ניט קיין
נאטירליכער. זי האט געקוקט אויף לאה'ן און זיך דער-
מאנט די אלע יאהרען וואס זי האט צוזאמען מיט איהרע
מיידלעך-חבר'טעס פארבראכט אין שטאדט. דערנאך איז
געקומען לייבע, אוועקגענומען זי אויף דער פארם, און
איצט — א מאמע פון צוויי קינדער, א גרויסע שטוב, עופות
אויפ'ן הויף, א קוה, א קעלבעל... צומאָל געהט דער טאָג
אוועק מיט אזוי פיל ארבייט, אז זי האט אפילו קיין צייט
ניט א טראכט צו טאן וועגען זיך אליין. א סך מאל ווייזט
זיך איהר אויס, אז זי איז טאקע דאָ, אויפ'ן דארף, געבא-
רען געוואָרען; אז זי איז קיינמאל אין דער גרויסער שטאדט
ניו יארק ניט געווען, און אז זי האט קיינמאל ניט געקענט
דארטען אזעלכע וואוילע חבר'טעס ווי לאה, חנה, בעקי,
און א סך, א סך אנדערע....

און טראכטענדיג אזוי, און ניט אויפהערענדיג צו גלע-
טען לאה'ן איבער די גאלד-בלאנדע האר, האט זי זיך מיט
אמאל א כאפ געטאן, אז די זון האט זיך שוין לאנג געזעצט,
און אז דער אווענט רוקט זיך צו. און דאָ האָט זי נאך אזוי

פיל ארבייט אויף איהרע הענט.
איז דרויסען, אויפ'ן הויף, איז א רייטער געקומען
צופאהרען. דער רייטער, א הויכער, קרעפטיגער מאן, איז
ארונטערגעשפרונגען פון פערד, און האט זיך געלאזט צו
לייבען.

לאה האט איהם באמערקט דורכ'ן פענסטער און האט
זיך פאראינטערעסירט מיט איהם.

— ווער איז דער ? — האט זי געפרעגט.

אסנת איז צוגעגאנגען צום פענסטער, האט ארויס-
געקוקט, און האט א שאקעל געטאן מיט'ן קאפ.

— דער ? — האט זי געזאגט — דאס איז אויך א פאר-
מער, א אידישער, פון אונזער דארף טאקע.

— וויזשע קומט ער אהער ? — האט לאה געפרעגט.

— מאלע ווי ער קומט ! — האט אסנת געלאכט —

זעהסט דאך, דאס פערד האט איהם געבראכט צוטראגען.
ער איז א גוטער רייטער, אונזער לאזאר.

— לאזאר הייסט ער ?

— יא. מיר רופען איהם לאזאר. אנדערע רופען איהם

לייזער. אפילו לייזערקע רופט מען איהם אויך. אלע הא-
בען איהם ליב.

— א שיינער — האט לאה געזאגט, קוקענדיג דורכ'ן

פענסטער.

עפעס האבען די צוויי מענער שטיל גערעדט צווישען
זיך. לאזאר האט עפעס דערצעהלט און לייבע האט צוגע-
הערט און האט געשמייכעלט. דער בלויער הימעל איז אלץ
טונקעלער געווארען, און פון די בערג האט זיך געטראגען
א פרישע אווענט-קילע לופט. לייבע האט מיט א דריי-
צינערדיגען נאפעל געריסען נאנצע הויפענס היי פונ'ם גרוי-

סען סטויג, און האט עס אריינגעווארפען צו די פערד אין די קארעטעס. דער שווארץ-גלאנציגער און קלוג-אויגער טעדי האט זיך געדרעהט פאר לייבע'ס פיס, האט געבילען אויף א פארשפעטיגט פייגעלע וואס האט געזוכט די נעסט און ניט געקענט געפינען, און צום סוף איז ער אוועק זיך שפילען מיט דער קליינער עטעלע.

אסנת איז ארויסגעקומען פון הויז מיט א ווייסען עמער אין האנט. זי האט שמייכלענדיג א שאקעל געמאן צו לאז זאָרען מיט'ן קאפ :

— וואס זעהט מען אייך אזוי זעלטען ?

לאזאר, הויך און שלאנק, און אפגעברענט פון דער זון, האט געשמייכלעלט מיט ווייסע, שטארקע ציין :

— קיין צייט ניטא, טייערע. ספרינג-ציים. א סך אר-בייט אויפ'ן פעלד. און איהר וואס מאכט ?

— אט. מ'געהט מעלקען.

— אזוי שפעט ?

— פארשפעטיגט היינט.

— מיר האבען א גאסט — האט לייבע געזאגט, צו-קומענדיג. ער איז פארטיג געווארען מיט זיין ארבייט און האט זיך געווישט דעם שטערען מיט זיין רויטער פאטשיילע.

— א גאסט ? — האט זיך לאזאר געוואונדערט —

זעה, און מיר זאגט מען א ווארט ניט.

— טאקע אן עולה — האט זיך לייבע פארענטפערט —

אבער איד האב אין זינען געהאט צו זאגען.

לאזאר האט געקוקט ארום זיך.

— איז ווער איז דער גאסט אייערער ? — האט גע-פרעגט לאזאר.

— מ'זעהט דאך קיינעם ניט.

לאה האט די גאנצע צייט געקוקט דורכ'ן פענסטער.

און וואס מעהר זי האט געקוקט, אלץ העכער האט זי גע-
הערט דאס קלאפען פון איהר אייגענעם הארצען. וואס
איז מיט איהר ? צי איז עס דען דער ערשטער מאנסביל,
וואס זי זעהט אין איהר לעבען ?

נאך שטארקער האָט איהר געקלאפט דאס הארץ, ווען
לאזאר איז אריינגעקומען אין שטוב, צוזאמען מיט ליי-
בע'ן און מיט אסנת'ן. אסנת האט געבראכט א האלבען
עמער מיט שוימיגער, ווארימער מילך, און האט ניט אפגע-
טראטען פון לאה'ן, ביז יענע האָט אויסגעטרונקען ציווי
גלעזער נאכאנאנד. לאה האט געטרונקען, גערויטעלט זיך,
און האָט געפיהלט אזוי ווי עפעס וואלט זי געווארען. אבער
די מילך איז געווען ווארעם און פריש און שמעקענדיג.

לאה האָט אפגעווישט די ליפען מיט א קליין, זיידען
טיכעלע און האָט געשמייכעלט אביסל פארשעמט. ניט
צוליב דער מילך וואס זי האָט געטרונקען, נאר צוליב דעם
וואס זי האט געפיהלט, אז לאזאר נעמט ניט ארונטער די אוי-
גען פון איהר, און אז זיינע אויגען זיינען שווארץ, און דער
בליק — אזוי ווי פייער.

דערנאך האט מען זיך געזעצט צום טיש. לאזאר האָט
געזאגט אז ער וועט ניט עסען. אין דער היים ווארט אויף
איהם בעסי מיט די קינדער, און א שמעקענדיגע וועטשע-
רע קאכט זיך אוודאי אויפ'ן אויווען. פונדעסטוועגען האט ער
זיך געזעצט צום טיש. כלוין אזוי זיך, צו שמועסען אביסעל.
ער האט גערעדט מיט לאה'ן. געפרעגט זי וועגען דער
גרויסער שטארט. א, צי ער קען ניו יארק ? נאך א מין קע-
נען ! געלעבט דארט א צייט מיט יאהרען. וואס מיינט
זי, לאה, ער איז דא, אויפ'ן דארף, געבארען געווארען ?
ס'הויבט זיך גאר ניט אן. ערשט צוויי און א האלב יאהר

אז ער איז דא א פארמער געווארען.

— ניט מעהר ווי צוויי און א האלב יאהר ? — האט זיך לאה געוואונדערט. — און קוקען קוקט איהר אויס, ווי איהר וואלט געווען א געבארענער וועסטערנער, אן אויסגע-וואקסענער אויף די בערג.

— די בערג האב איד אלע מאל ליב געהאט — האט לאזאר געענטפערט — איד לעב מיט'ן אטעם פון די בערג.

ער האט דערצעהלט ווי אזוי ער האט געטראפען דאס דארף, ווען ער איז אנגעקומען אהער. כמעט קיין איין הויז, א רעכטע, איז ניט געווען. דער וועג איז געווען צעברא-כען און גריבערדיג, און צו פארען ביינאכט האט מען גע-דארפט איינשטעלען דאס לעבען. לאה האט זיך צוגעהערט מיט האלב-צוגעמאכטע אויגען. לאזאר האט כמעט מיט קיין ווארט ניט דערמאנט וועגען זיך אליין, אבער זי האט געפיהלט זיין אטעם און זיין כח אונטער יעדער זאך וואס איז געטאן געווארען אינ'ם דארף. אלצדינג, וואס ער האט דערצעהלט, איז געווען פאר איהר פריש און ניי. ס'איז איהר אויסגעקומען, אזוי ווי זי וואלט פלוצים, אין מיטען א נאכט, אריינגעפאלען ערגעץ אין אן אלטען, פארציטיגען פריצי-שען הויף, וואו יעדער שפאן ערד, יעדער ווינקעל פון הויז, און יעדער בויעלע אין גארטען, און יעדער סטעזשקעלע אויפ'ן פעלד, איז אנגעפילט מיט א ראמאנטישען אטעם. אט, האט זיך איהר געדאכט, וועט פון דרויסען עמיצער קומען צוגעהן, וועט אנקלאפען אין טיר מיט א שטארקער האנט, וועט ניט ווארטען ביז מ'וועט עפענען, און עס וועט אריינלויפען אין שטוב א הויכער, א העלדישער מאן, געפאנ-צערט אין א מעשענעם פאנצער, מיט א מעשענער מאסקע

אויפ'ן פנים. ער וועט אויסטאן דעם העלם, וועט ארונטער-
נעמען די מאסקע, און זי וועט דערזעהן א פארצייטיגען
פרינץ, און דער פרינץ וועט האבען דאס פנים פון לאזאר....
פע. ווי די געדאנקען האבען זיך איהר צעפלאנטערט....
זי האט זיך א כאפ געטאן אזוי ווי פון שלאף און האט גע-
קוקט ארום זיך מיט אומרוהיגע אויגען. זי האט זיך ערשט
איצט געכאפט, אז זי האט פארלארען כמעט א האלב פון
די רייד, וואס לאזאר האט גערעדט, און אז זי האט. אליין
ניט וויסענדיג, צוגעשאקעלט מיט'ן קאפ.

לאזאר האט זיך צערעדט. דאס פנים האט זיך צע-
פלאמט, די אויגען האבען געפינקעלט. ער האט פארגעסען
אז אין דער היים ווארט בעסי מיט די קינדער, און האט
פארגעסען אן דער שמעקענדיגער וועטשערע, וואס קאכט
זיך געוויס אויפ'ן אויווען. ער האט גערעדט מיט באגיין-
סטערונג וועגען דעם דארף, וועגען א אידיש דארף איבער-
הויפט. וועגען דעם, ווי גרויסארטיג עס וועט זיין, אז דאס
דאזיגע נאנצע דארף וועט זיין מיט דער צייט באזעצט
דורכאויס פון אידען. נשקשה, מיר'ן נאך באווייזען דער
וועלט, אז אידען טויגען יא צו ערד ארבייט. קענען יא
די מלאכה פון פארמערין...

ס'איז שוין געווען שפעט אין דער נאכט, ווען לאזאר
האט זיך אויפגעהויבען צו געהן. ער האט געגעבען לאה'ן
די האנט, האט זי שטארק א דריק געטאן, און איהר טיף
אריינגעקוקט אין די גרויע אויגען.

— איך האף — האט ער געזאגט — אז איהר וועט
אונז העלפען אין אונזער ארבייט.
לאה האט געשמייכלט און האט צוגעשאקעלט מיט'ן
קאפ. אודאי וועט זי העלפען. כאטש די אידעע פון א אידיש

דאָרף איז ביז איצט כמעט אינגאנצען פרעמד געווען פאר איהר.

ביידע פרויען האבען באגלייט לאזאר'ן ביז דער טיר, און לייבע האט אנגעצונדען א לאמטערן און איז ארויס מיט איהם אויפ'ן הויף.

לאה האט נאכגעקוקט דאס מאמע לאמטערן-ליכט, וואס האָט זיך געשאקעלט ביי לייבע'ן איז די הענט. לא-זאר'ס געשטאלט איז אינגאנצען צערונען געווארען איז דעם בלויען טונקעל פון דער נאכט.

מיט אמאל האבען די פרויען דערהערט לאזאר'ס הוי-כע שטימע, געמישט מיט א געלעכטער :

— הערסט א חכם פון א פערד ! נעמט און לאזט מיך איבער !

— אפשר איז ער דאָ פארקראַכען ערגעץ ? — האט לייבע געזאגט.

א מינוט איז געווען שטיל. די מענער האבען אין דער פינסטער געזוכט דאָס פערד, וואס לאזאר האָט געלאָזען לויז, ניט צוגעבונדען. אויף א ווילע איז דאס לאמטערן-ליכט ערגעץ פארשוואונדען געוואָרען, און האָט זיך באלד ווידער באוויזען.

— פרינצי איז אודאי שוין לאנג אין דער היים — האָט לאזאר געזאגט — איך וועל שוין כאַפען א שפאָציר צופוס.

ער האָט א מאך געטהאָן מיט דער האנט צו די פרויען, וועלכע זיינען געשטאנען אין דער האלב-אפענער טיר, האט געזאגט לייבע'ן א גוטע נאכט, און איז פארשוואונדען געוואָרען אין דער פינסטערניש פון דער זומער-נאכט.

קאפיטעל צוויי

די ערשטע פאר וואכען האט לאה געלעבט אזוי ווי אין א חלום. אלץ, וואס זי האט דא געזעהן, איז געווען אזוי ניי און אזוי פריש פאר איהר, און האט זי כסדר דערמאנט אן דער אלטער היים, אן דעם קליינעם, ליבען שטעדטל, וואו זי איז אויפגעוואקסען געווארען, און פון וואנען זי איז, זייענדיג נאך א קינד, אפגעריסען געווארען. ביז איצט איז דאס שטעדטל כמעט אינגאנצען געווען אפי געווישט פון איהר זכרון. זי האט זיך זעלטען-ווען דערי מאַנט אן איהרע קינדרעשע יאהרען, וואס זי האט אין יענעם שטעדטל פארלעבט. איצט אבער, געפינענדיג זיך אין דעם דאזיגען דארף, טרעטענדיג אויף ווייכער, וואריי מער ערד, שמעקענדיג דאס גרינע פעלד-גראז, און אטעמענדיג די פרישע בארג-לופט, האט זיך איהר אויסגעוויזען, אז זי איז געקומען צוריק אין איהר היים שטעדטל; און

אז זי האָט צוגעמאכט די אויגען, האָט זי ווידער געזעהן דאָס קליינע שטיבעל וואו איהרע טאטע-מאמע האבען גע-וואוינט; דאס גרינע וועלדעל, הינטער דער שטארט, און דעם הויכען בארג אראָפּ, וואָס האָט געפיהרט צום קלאָ-רען, שנעל-פלייסענדיגען טייך.

די פרימארגענס זיינען געווען וואונדערליכע. זי פלעגט זיך אויפכאפען אין איין צייט מיט אסנת'ען און מיט לייבע'ן. לייבע איז גלייך ארויס אויפ'ן פעלד און איז באַלד פארשלונגען געווארען אין דער ארכייט. אסנת האָט געהאט צו טאן אין הויז, ארום די קינדער, און איז דרויסען, ארום די הינדעלעך און ארום דער שווארצער קוה מיט די צערדעהטע הערנער, וואס האט יעדען פריה מאַרגען און פארנאכט געשפייזט די פאמיליע מיט א האל-בען עמער ווייס-שוימיגע, ווארימע מילך.

אסנת פלעגט אויף די שפיץ פינגער צוגעהן צו לאה'ס בעט, און זי בעסער איינדעקען, אבער אלע מאל האט זי געטראָפען איהר חבר'טע מיט אפענע, לויטערע, און גליק-ליך-שמיכלענדיגע אויגען.

— פארוואס שלאפסטו ניט, לאה טייערע ?

אנשטאט אז ענטפער פלעגט לאה גלייך ארויסשפרינגען פון בעט, אנשטעקען אויף די פיס א פאר שטעק-שיד, זיך איינהילען אין א מאַרגען-כאלאטעל, און גלייך מיט אסנת'ען ארויסלויפען אויפ'ן הויף.

און איז דרויסען איז געווען א וואונדערליכער פריה-מארגען. די זון איז נאך געלעגען באהאלטען הינטער די שפיציג-הויכע מורח-בערג, נאר דער הימעל איבער די דא-זיגע בערג האָט שוין באקומען א ראזעווע קאליר, וואס האט אלץ מעהר און מעהר זיך פארשפרייט אויפ'ן הימעל און

פארטריבען זיין נאכט-בלויקייט. די לופט האט געשמעקט מיט אלערליי פרישע געווירצען, און לאה פלעגט א צייט שטע- הען מיט אפענע אויגען און מיט אן אפען מויל. זי האט געאטעמט די פרישקייט, און זיך איינגעגעסען מיט די אוי- גען אין דער וואונדערליכער פאנאראמע. רעכטס — די מזרח-בערג, הויכע, שפיציגע, מיט אייביגע שניי-ארמעל- קעס אויפ'ן קאפ; לינקס — ווידער בערג, די מערב- בערג, מיט געדיכטען וואלד און מיט צעקרימטע, הונדערט- יעהריגע בוימער באדעקט. אין דער נידער — דער טאל, וואו עס האבען זיך געטוליעט, איינס צום אנדערען, עט- ליכע דערפער, וואס זייערע הייזלעך — פון ווייטענס קליי- נינקע און ווייסע, האבען ארויסגעקוקט פון צווישען א ים מיט גרינס, פון צווישען ביימער און פלאנצען.

א לייכטער, העל-גרויער טוי הויכט זיך אויף פון'ם פעלד. די זון באווייזט זיך מיט איהרע ערשטע גין-גאל- דענע שטראלען. זיי שטרעקען זיך ווי דינע, שארפע נאד- לען, מאכען דעם טוי פינקלען מיט אלערליי רעגענבויען קאלירען, און קליינינקע, בלישמשענדיגע טראפענדלעך בליי- בען היינגען אויף די הויכע, דינע גראזען. פון ווייטענס זעהט זיך לייבע, נאכשפאנענדיג נאך זיינע צוויי גרויסע פערד, וואס שלעפען דעם שווערען אקער. אסנת האט אויס- געמאלקען די קוה און זי אפגעלאזען אויף פאשע, און דער רויטער האן דרעהט זיך אויף איין פוס, קלאפט מיט די שטארקע פליגלען און גרויסט זיך קעגען זיינע צוויי צענד- ליג ווייבער.

לאה שמעהט א פארגאפטע, א פאר'כשופ'טע. זי האט נאך קיינמאל, אין איהר גאנצען לעבען, ניט געזעהען אזוי פיל שיינקייט, ניט געאמהעמט אזוי פיל פרישקייט, ניט

געזעהן אזוי נאהענט דעם באשעפער פון דער וועלט, און די וואונדער, וואס ער האט געשאפען יעדע מינוט, יעדע רגע, און אין פולע הויפענס געשפרייט פאר איהרע אויגען און אונטער די טריט פון איהרע פיס. גאט האט זיך באוויזען צו איהר אין זיין גאנצער פרעכטיגער גרויסקייט מיט דעם אויפגעהן פון דער זון ; זי האט געזעהן דעם באשעפער אין דעם בלייכען פנים פון דער לבנה, וואס איז, ווי א פארנעמענע, געבליבען היינגען אויף א ברעג פונ'ם הימעל. ער האט גערעדט צו איהר דורך דעם מרוקען פון דער קוה און דורך דעם צווישטשען פון די פייגעלעך. ער האט זיך אנטפלעקט צו איהר אין יעדען טויטראפען, וואס האט געפינקעלט אויפ'ן גראז.

א צארטע האנט האט אנגעהירט איהר אקסעל. לאה האט זיך אויפגעכאפט אזוי ווי פון א צויבערליכען חלום און האט גענומען רייבען די אויגען, אזוי ווי פון שלאף.

— האסט נאך היינט קיין מילך ניט געטרונקען, לאה טייערע — האט אסנת זי דערמאנט.

לאה האט גענומען די גלאז מילך און האט עס אויס-געטרונקען אין איין אטעם.

— אסנת ליבע — האט זי זיך געבעטען — לאמיד דיר העלפען אין דיין ארבייט.

אסנת האט געלאכט מיט א גליקליכען געלעכטער, האט אנגענומען די חבר'טע אונטער'ן ארעם און זי אריינגעפיהרט אין שטוב :

— דערווייל האסטו נאך היינט גאר ניט געגעסען.

זונטאג איז געווען דער טאג פון רוח. אויפ'ן פעלד האט מען ניט געארבייט, אבער ארום הויז איז אלע מאל

געווען גענוג וואס צו טאן, אז עס וואלט געקלעקט אויפ'ן
נאנצען טאג. ביז מיטאג צייט איז אסנת געווען פארנר-
מען אין שטוב, מיט צוגרייטען דעם זונטאג'דיגען מיטאג
און מיט אויספרעסען קליידעלעך פאר די קינדער. לייבע,
ווידער, האָט דעם דאזיגען האלבען טאג אוועקגעגעבען צו
דער שטאל און צו די בהמות, וואס א נאנצע וואך האָט
ער זיך אזא זאך ניט געקענט פארנינען.

— היינט — האָט אסנת געזאגט צו לאה'ן ביים זונ-
טאג'דיגען עסען — וועלען מיר נאך דינער פארען צו
א פארזאמלונג.

זי האָט איהר דערצעהלט, אז אפטמאל, איז א זונטאג
בייטאג, נעמען זיך צונויף די אידישע פארמערס פון אלע
עקען פונ'ם דארף. האלטען אפ א פארזאמלונג אונטער
גאט'ס פרייען הימעל, און מען שמועסט דערביי ארום אלץ
וואס האט א שיכות צום דארף און צו זייער פארמערשער
ארבייט.

— מיר ווילען אויפבויען א שולע — האט אסנת וויי-
טער דערצעהלט. — אונזערע קינדער וואקסען אונטער, ווע-
רען גרעסער, און צו דער נאהענטסטער שולע איז פינף-
זעקס מייל.

לאה'ן איז שטארק געפעלען געווארען דער גע-
דאנק פון בויען א שולע. זי האָט זיך איבער-
הויפט פאראינטערעסירט אין דעם לעבען וואס
איהרע פריינט, אסנת און לייבע, האבען אנגעהויבען צו
פיהרען, און מיט יעדען טאג איז זי אלץ מעהר אריינגעצוי-
גען געווארען. ביסלעכווייז האָט זי זיך אויפגעהערט צו בא-
טראכטען ווי א גאסט, און איז געווארען צוגעבונדען צום
דארף, צום פעלד, צו דער קוה און צום פערד, און צו אלץ

וואָס עס האָט פאסירט אין דעם דאזיגען לעבען, וואָס
איז געווען אזוי ניי און אזוי פריש און אזוי צוציהענדיג
פאר איהר.

נאכ'ן עסען האָט זי געהאלפען אסנת'ן אויפרוימען
אין הויז און לייבע איז דערווייל אוועק איינשפאנען די
"כאני". דאס איז געווען א לייכט וועגעלע אויף „רעסא-
רען". פינף מענשען האבען אין דעם געקענט זיצען און
אין פערד איז לייכט מיט דעם געלאָפען.

לייבע האָט איינגעשפאנט דעם לייכטפייסיגען „דען".
מיט דער שווארצער, גלאנציגער פעל און מיט'ן ווייסען
פלעק אויפ'ן שטערען. ער האט איהם אויסגעקעמט, אויס-
גערייניגט, און האָט איהם אנגעטאן דעם נייעם שפאן, וואָס
איז געווען נוט נאר פאר דעם לייכטען שפאציר-וועגעלע.
די קליינע עטעלע, מיט די קליינע צעפעלעך וואָס די מאמע
האָט איהר אינדערפריה פארפלאכטען, און מיט ווייס-גע-
פרעסמען קליידעלע וואָס האט איהר געגרייכט קוים ביז
די קני, האָט זיך געדרעהט ארום פאטער, געוואלט איהם
העלפען און האט ניט געוואוסט מיט וואָס. פון ווייטענס
איז געשטאנען דער קליינער וועוועלע, אינגאנצען דריי
יאָהר אלט, אין א ווייס גארניטערעל און מיט צעריסענע
שיכעלעך, פון וועלכע ס'האבען ארויסגעקוקט די קליינע
פיסלעך אין ווייסע זעקעלעך. ער איז געשטאנען מיט א
פינגערל אין מויל און מיט גרויסע, ברוינע אויגען נאכ-
געקוקט דעם פאטער, און זיך געפרעהט, וואָס באלד וועלען
זיי ערגעץ פארען.

די פארמערס האבען זיך פארזאמעלט אויף א גרוי-
סען, פרייען פלאץ, ארום דער „גרעינערי", א גרויסע היל-

צערנע געביידע, וואו די פארמערס האבען צוזאמען גע-
 האלטען זייער תבואה און זייער זריעה. דערביי איז געווען
 א קליין, הילצערן שטיבעל, וואו דער סעקרעטער פונ'ם דארף
 האָט געהאט זיין קאנטאר. אבער דאָס שטיבעל איז גע-
 ווען אזוי קליין, אז מעהר ווי צעהן מענשען אויף א מאל
 האבען אהין ניט געקענט אריין. איז דער עולם, וואָס איז
 זיך צוזאמענגעפאהרען פון אלע עקען פון'ם דארף, מיט וויי-
 בער און מיט קינדער, געבליבען אויפ'ן גרויסען פלאץ.
 מען האט זיך געקליבען אין רעדלעך. מענער באזונדער און
 ווייבער באזונדער. די ווייבער, וואס האבען זיך א גאנצע
 וואך ניט געזעהן, מחמת זיי האבען געוואוינט ווייט איינע
 פון דער אנדערער, האבען זיך ארומגעכאפט, זיך צעקושט,
 און זיך אויסדערצעהלט וואס "אויפ'ן הארצען". די מענער
 האבען גערויכערט לילקעס, אנגעפילט מיט פראסטען טא-
 באק, האבען גערעדט פון דער ארבייט אויפ'ן פעלד, און
 פון דער „סקול" וואס דער גאָווערנאר פון שטאַט האָט
 צוגעזאגט צו העלפען בויען.

לאה האָט ווידער דערזעהן פאר זיך א בילד, וואס איז
 געווען פאר איהר ניי און אינטערעסאנט. ס'האָט זיך איהר
 אויסגעוויזען, אז זי געפינט זיך ווידער אין דער אלטער
 היים, אין א מארק טאג, ווען פון אלע ארומיגע דערפער
 קומען זיך צוזאמען די פויערען מיט די פויערטעס, און
 לעגען אויס לעבען זייערע וועגענער אלץ וואס זיי האבען
 צו פארקויפען. עס איז איהר געפעלען געוואָרען די יום-
 טוב'דיגקייט און די אויפגעלעגטקייט וואס זי האט בא-
 מערקט צווישען די פארזאמעלטע. זי האָט געזעהן, אז די
 פרויען, די מעהרסטע פון זיי יונגע און חנ'עוודיגע, וועלכע
 זיינען אלע ניט לאנג צוריק געווען שטארטישע מיידלעך,

האבען זיך נעקליידט מיט געשמאק און מיט זויבערקייט.
די מענער האבען וועניגער אויפגעפאסט אויף זייער הלכשה,
אבער זיי זיינען געווען גלאט אפגעראזירט און זיינען גע-
ווען ריין אנגעטאן. אפילו בענדער, וואס ער פלעגט, אפי-
לו זונטאג, ניט שידען זיך פון זיינע ארבייט-הויזען. האט
אויך ארונטערנגעווארפען די אלטע, די שמוציגע, און האט
זיך היינט פארפוצט מיט נייע „אָוועראָלס“ און האָט כרייט
געשמייעלעט צו יעדען איינעם.

אסנת האט זי ארומגעפיהרט צווישען די ווייבלעך.
האָט זי בעקאנט מיט דער שוואַרץ-האַנ'עוודיגער דזשעני, דעם
דאַרף-עקערעמער'ס ווייב ; מיט דער שטענדיג-לאַבענ-
דיגער און שטענדיג-אייילענדיגער ריוועלע, וואָס האָט גע-
וואוינט אינ'ם ווייטסטען עק פונ'ם דאַרף, און מיט בעסי'ן.
לאַזאַר'ס ווייבעל.

מיט בעסי'ן האָט זיך לאַה פאַראינטערעסירט מעהר ווי
מיט אלע אנדערע ווייבלעך. גלייך ווי זי האָט דערהערט
דעם נאַמען בעסי, האָט זי דערפיהלט ווי עפעס האָט א
ציטער געטאן ביי איהר אין האַרצען. זי האָט זיך פריהער
געוואלט פאַרשטעלען וואס פאַר א ווייב האָט ער, דער דאזי-
גער לאַזאַר, מיט די שטאַרק-מוסקולירטע הענט און מיט די
שוואַרץ-ברענענדיגע אויגען. איצט האָט זי זי געזעהען.

בעסי איז געווען א קליין, הנ'ענוודיג ווייבעל, מיט א
שמאַל פיסקעל און מיט דינע ליפען, א גלייך נעזעל און
גרויע אויגען. זי האָט זיך געהאַלטען אביסל מיט גרויסקייט
קעגען די אנדערע ווייבלעך, אזוי ווי זי וואלט זיי געוואלט
לאַזען פיהלען, אז זי איז לאַזאַר'ס ווייב, און לאַזאַר איז
איהר מאן. און לאַזאַר, האָט זי געוואוסט, איז דער הויפט
טוער, דער הויפט בויער פון דעם דאזיגען יונגען אידישען

דארף, וואס האט נאך רעכט ניט געהאט זיינע ווארצלען
געלאָזען אין דער דאזיגער פרעמדער ערד.

בעסי האט זיך צעקושט מיט אסנת'ען און האט זיך
פריינדליך געגריסט מיט לאה'ן. זי האט שוין געהערט אז
א גאסט איז געקומען צו אסנת'ען. לאזאר האט איהם ווער
גען דעם דערצעהלט. זי האט שוין געוואלט צופארען זיך
באקענען, נאר לאזאר האט אלץ קיין צייט ניט געהאט.
לאזאר איז דאך אזוי פארנומען מיט דער ארבייט אויפ'ן
פעלד, און חוץ דעם האָט ער דאך דאס גאנצע דארף אויפ'ן
קאפּ...

יעדעס מאל וואס בעסי האט ארויסגעערעדט דעם נאך
מען לאזאר האט זיך איהר מויל אזוי מאדנע א דרעה
געטאן און די ליפלעך האבען זיך פארשנורט, אזוי ווי זי
וואלט געוואלט א פייה טאן. און ווידער האט לאה דערפיהלט
יענעם מאדנעם, פרעמדען ציטער אין איהר הארצען. און
א נאגענדען וועהטאנ.

זי האט פון ווייטען באמערקט לאזאר'ען. ער איז
געווען ארומגערינגעלט פון עטליכע פארמערס, וועלכע האט
בען זיך צוגעהערט צו זיינע רייד. לאזאר האָט עפעס דער-
צעהלט, האָט געמאכט מיט די הענט און די אויגען האבען
זיך ביי איהם צעברענט. איהר האט זיך אויסגעוויזען אז
ער איז העכער, מענישער, פון יעדען אנדערען וואס זי האט
דאָ געזעהען אויפ'ן פלאץ. זי האָט געהאט דעם געפיהל ווי
צוגעהן אהין, צו יענעם ארט; עפעס אזוי ווי א בלינדע
קראפט האט זי געצויגען אהין — אפשר וועט ער זי בא-
מערקען, לאזאר; און אויב ניט, וואלט זי כאטש וועלען
הערען זיין שטימע, און וואס ער האט דארט אזוינס צו
דערצעהלען.

עמיצער האט ארויסגעטראגען א טישעל מיט א בייני
קעל און האָט דאָס אוועקגעשטעלט לעבען דעם סעקרעטער'ס
אפיס, און דער סעקרעטער אליין, מר. ליפשיץ, האט א
קלאפ געטאן אן טישעל און געבעטען דעם עולם צוצוקומען
נעהענטער. דער מיטינג איז געעפענט.

לאה האט זיך צוגעהערט צו יעדער ווארט וואס איז גע-
רעדט געווארען פון די פארזאמעלטע. עפעס איז דאס אלץ
געווען אזוי אנדערש ווי ביי א מיטינג אין דעם נרויסען.
רוישיגען ניו יארק. עפעס האבען די פארזאמעלטע דא גע-
רעדט א שפראך, וואס איז שטארקט וואלט עס אפשר קיי-
נער ניט פארשטאנען, און עפעס האבען זיי דא גערעדט
פון ענינים, וואס א שטארקט-מענש האט וועגען דעם קיין שום
באגריף ניט געהאט.

מען האט, צו אלעם ערשטען, גערעדט פון דער שר-
לע. אודאי מוז מען האבען א שולע, און דאָ טאקע, אין
מיטען דארף. א רחמנות צו פלאנען די קינדער און שר-
קען זיי יעדען פרימארגען צום נאהענטען דארף, וואו די
איינציגע „פאבליק סקול“ געפינט זיך. א סך ארבייטס-
שטינדען ווערען פארלארען דורכדעם וואס די עלטערן מו-
זען זיך אפרייסען פון דער פעלד-ארבייט און אוועקפיהרען
זייערע קינדער אין סקול, און פארנאכט פארען זיי אפנע-
מען. און חוץ דעם, אז ס'וועט זיין אז אייגענע סקול, וועט
מען טאקע קענען לערנען די קינדער אביסל אידיש אויך.
נאכאלעמען זיינען מיר דאך אידען.

— און אמאל וועט מען קענען מאכען א מנין אויך —
האָט זיך ארויסגעכאפט בענדער.

די יונגערע פארמערס האבען אויף איהם קרום א קוק
געטאן. זיי האבען געוואוסט, אז צווישען זיי געפינען זיך

אזעלכע וואס דאוונען יעדען טאָג, און וואָס מאַכען זיך אַ
מנין אמאל אין אַ שבת. אבער דאָס האָט קיינעם ניט גע-
ארט, און קיינער האָט זיי ניט געשטערט. ביי זיי איז אבער
אויסגעקומען, אז די סקול דארף ניט פארוואנדעלט ווערען
אין אַ שוהל.

ביז לאַזאר האָט געקראַנען דאָס וואַרט, און האָט
געמאכט אַ סוף צו דער דאָזיגער דעבאטע. קודם כל, האָט
ער געזאָגט, דארף מען בויען די שולע, און אז זי וועט זיין
פארטיג, וועלען מיר דעמאלט באשליסען צי מ'מעג זי בא-
נוצען פאר אַ שוהל אויף, אדער ניט.

לאַזאר האָט געהאָט אַ פארטיגען פלאַן, ווי אזוי די
שולע זאל געבויעט ווערען: מאטעריאל קען מען קריגען
געבאָרנט ביז די תבואה וועט אַרונטערגענומען ווערען פון
די פעלדער, און אויפבויען די שולע וועלען זיי אלע צוזא-
מען. יעדער איינער מאַנסביל פון דארף זאל אַרײַנגעגען אַ
גלייכען חלק אַרבייט.

ער האָט גערעדט פעסט און מיט איבערצייגונג, און
האָט געמאלען אַ דייטליך בילד, ווי אזוי די אַרבייט דארף
געפיהרט ווערען, און ווי אזוי די שולע וועט אויסקוקען ווען
זי וועט זיין פארטיג. לאַה איז געשטאנען צונויפגעדרענגט
צווישען עולם און האָט ניט באַמערקט קיינעם, אויסער לאַ-
זאר'ען, און האָט ניט געהערט קיינעם, אויסער לאַזאר'ען.
די יוני זון איז געשטאנען הויך איז הימעל און האָט דורכ-
געשטאכען איהר פלייצע מיט הייסע שטראלען, אבער זי
האָט עס כמעט ניט געשפירט. זי האָט נאכגעפאלגט לאַ-
זאר'ס יעדע באוועגונג און האָט אַרונטערנעכאפט יעדער
וואַרט נאָך איידער עס האָט זיך אַפגעריסען פון זיינע ליי-
פען. זי האָט אַ פאר מאל אויפגעכאפט זיין בליק. דאכט

זיך אז ער האט זי געזעהען, דאכט זיך אז ער האט אפילו
לייכט א שאקעל געטאן צו איהר מיט'ן קאפ, און אפשר האט
זיך דאס איהר נאר אויסגעוויזען.

ווען זי וואלט דא געקענט האבען איצט איהרע שאפֿ
הבר'טעס פון ניו יארק, אז זיי זאלען, גלייך ווי זי, זעהען,
אז ס'איז דא א גרויסע, פרייע, ברייטע און ליכטיגע וועלט
א חוץ די פינסטערע, לופטלאזע שטיבלעך, וואו זיי האבן
בען זיך געשטיקט נאך א טאג שווערער ארבייט. זיי וואלט
טען, גלייך ווי זי, געזעהן, אז עס זיינען פאראן אנדערע
אינטערעסען א חוץ דעם שאפ, אחוץ דעם פארמאן, אחוץ
דעם כאס, און א חוץ דער "יוניע". זיי וואלטען געזעהן,
גלייך ווי זי, אז ס'איז פאראן א מענש, א מאן, וואס לאָ-
זאר איז זיין נאמען....

איהרע געדאנקען האבען זיך פארפלאנטערט. זי האט
פארלארען דעם ענין, ארום וועלכען די פארזאמעלטע האבן
בען איצט גערעדט. זי האט אויפגעכאפט א ווארט און
צוויי, און ווידער איז איהר אלץ פארגעקומען ווייט און
פרעמד. ניט לאזאר האט גערעדט, נאר דער פארמער קליין.
און גערעדט האט מען שוין ניט וועגען דער סקול, נאר ווע-
גען דער ארבייט אויפ'ן פעלד, און וועגען א פלאן ווי אזוי
צו פארקויפען צוזאמען די תבואה, ווען זי וועט זיין ארום-
טערגענומען פון פעלד און אויסגעדראשען. זי האט ניט
באמערקט ווען לאזאר האט אויפגעהערט רעדען, און וואו
ער איז אהינגעקומען, אויסמישענדיג זיך צווישען עולם.
זי האט זיך מיט אמאָל א כאפ געטהאָן אן איבערראשטע און
א דערשטענע. לאזאר איז געשטאנען לעבען איהר, האט
איהר אויסגעשטרעקט די האנט און האט אויף איהר גע-
קוקט מיט א שמייכלענדיגען בליק פון זיינע קויל־שוואר-
צע אויגען.

— איז וואָס מאַכט מען ? — האָט ער שטיל געפרענט.
א ווארימקייט האט זיך צעגאסען איבער איהר נאנץ
צען קערפער, און אין קאפ האָט איהר א רויש געטהאָן, אזוי
ווי זי וואלט אויסגעטרונקען א גלאז שטארקען וויין. זי
האָט עפעס געשטאמעלט, עפעס געזאגט, און האט אליין
ניט געהערט וואס. דערנאך האָט זי זיך געכאפט, אז זי
האלט נאך אלץ זיין האנט אין איהרער, און אז מענשען שטע-
הען דאך ארום זיי.

קאפיטעל דריי

ביינאכט האָט גערעגענט. דער פּרימאַרגען איז גע-
ווען א קילער, א נאסער, און דאס פעלד איז געווען אייניג
געהילט איז א גרויען נעבעל, וואס האט זיך ארונטערגעלא-
זען נידריג צו דער ערד. לייבע און אסנת זיינען עפעס גע-
ווען פארנומען אין שטאל, פון וואנען עס האט זיך געהערט
דאס מרוקען פון דער שווארצער בהמה. לאה האט באמערקט,
אז איז דער לעצטער צייט האט מען די שווארצע אויפגע-
הערט צו מעלקען, און מילך פלעגט מען בריינגען יעדען
פריהמארגען פון בענדער'ס פארם. איצט האט זי געהערט
ווי די בהמה האט ניט אויפגעהערט צו רעווען. צו איז זי
ניט עפעס קראנק געווארען מיט אמאל, די בהמה ?
לאה איז ארויס אויפ'ן הויף. דאס גראז איז געווען
נאס און האט זיך געדריקט צו דער ערד פון דער פייכט-
קייט. דער נעבעל איז געלעגען געדיכט און גרוי, אז זי

האָט קוים געקענט זעהן א פאָר שפאן פאר זיך. געהענדיג איבער'ן הויף האָט זי דערזעהן זיבען קליינע הינדעלעך, אינגאנצען צוויי וואכען אלט, וואס די מאמע זייערע, די קוואַקע, האָט זיי אוועקגעווארפען. און איצט האבען זיי געציטערט פון קעלט און זיך געטולעט איינס צום אנדערען.

לאה'ס הארץ איז אנגעפילט געווארען מיט רחמנות. איהר האָט זיך אויסגעוויזען אין דער מינוט, אז דאס זיי נען ניט קיין יונגע צוויי וואכיגע הינדעלעך, נאר ארימע יתומים'לעך, וואס זיינען געבליבען אהן טאטע-מאמע, און וואס דער בייזער לענדלארד האָט זיי פון הויז ארויסגע-ווארפען אין א קאלטען פייכטען פריהמארגען. זי האָט זיך ארומגעקוקט. וואס טוט מען מיט די דאזיגע קליינע הינדעלעך? זיי וועלען דאך אויסגעהן אזוי אין דער קאלטער פייכטקייט. אפילו די גרויסע הינער, און דער הויכער האָז מיט'ן פייעריגען קאם, האבען זיך אויך באהאלטען אין זייערע נעסטען, אנגעבלאזען די פערערען און געטוליעט די קעפלעך אונטער די פליגלען.

זי האָט געטראכט א וויילע, דערנאך איז איהר איינגע-פאלען א ליכטיגער געדאנק: זי האָט אויסגעשפרייט דאס פארטוד, אריינגענומען אהין די דערפרוירענע הינדעלעך און איז אריין מיט זיי אין הויז. דארט האָט זי זיי אריינגעווארפען אין איהר נאך-ווארימען בעט, און האָט זיך אוועק-געלעגט לעבען זיי.

די הינדעלעך האבען זיך געטולעט צו איהר, האבען זיך געווארעמט אין איהר לייב, זיינען איהר פארקראכען אין בוזים און געגראבעלט דאס לייב מיט די קליינע, צאר-טע פיסעלעך. לאה האָט געהאט דאס געפיהל, ווי דאס

וואלט זי אן אייגען קינד געהאלטען ביי דער ברוסט, און ווי
דאָס טולעט זיך צו איהר, גלעט זי און גראַבעלט זי מיט
קליינע פינגערלעך.

זי איז אזוי אפגעלעגען א היבשע וויילע, ווען אסנת
איז פלוצים, אן איילענדיגע, אריינגעלאפען אין שטוב.
— זעה נאר, דו ליגסט נאך אין בעט, לאה? — האט
זי זיך געוואונדערט און איז צוגעלאפען צו איהר בעט. נאר
דערזעהענדיג ווי לאה ליגט מיט האלכ-אפענע אויגען, האט
זי זיך דערשראקען :

— וואס־זשע, דו פיהלסט, חלילה, ניט גוט? ס'שטעכט
דיר אפשר אין זייט? אפשר בריונגען א דאקטאר?
לאה האט אויסגעשאסען מיט א פרעהליכען געלעכ-
טער, און אפווארפענדיג די קאלדרע אן א זייט, האט זי בא-
וויזען אסנת'ען די קליינע הינדעלעך וואס האבען זיך גע-
ווארעמט אין איהר שוים.

— אוי, איד האלט ניט אויס! — האט אסנת א קלאפ
געטאן מיט ביידע הענט — זעהסטו, אזא זאך וואלט מיר
נאר קיינמאל ניט איינגעפאלען צו טאן.

— וואס דען טוט מען מיט אזעלכע פיצעלעך „ביי-
בעלעך“? — האט לאה געפרעגט.

נאר אסנת איז אין דער מינוט שוין געווען אין קיר,
האט זיך געפארעט צווישען געפעס און ארויסגעשלעפט פון
שאפע דעם גרויסען, ווייסען מילך-עמער.

— קום בעסער אריין אין שטאל, וועסטו זעהן עפעס
שיינס — האט זי גערעדט צו לאה'ן פון קיר־ארויס.

— וואס אזוינס וועל איד דארט זעהן? — האט לאה
געפרעגט.

— ס'קומט דאך אונז א מזל־טוב — האט אסנת גע-

ענטפערט, שוין שטעהנדיג ביי דער טיר — די שווארצע
האָט א קעלבעל געבארען. — און איז ארויס פון שטוב.
לאה האָט געגעבען א טאנץ אראפ פון בעט. א קעלבעל,
א קעלבעל !... זי האט נאך אווינס קיינמאל ניט געזעהן...
זי האט איינגעדעקט די הינדעלעך, און איז אליין ארויס
געלאפען אויפ'ן הויף, און פון דארט אין שטאל אריין.

אין א ווינקעל, אויף א בערגעל פרישע שטרוי, איז גע-
לעגען די שווארצע, האָט געקוקט ארום זיך מיט איהרע
גרויסע, בלוין-גלעזערנע אויגען, האָט שווער געאטהעמט און
גע'מעלה-גירה'ט. לעבען איהר איז געלעגען א קליין בא-
שעפענישעל, פארבלומיגט און פארשמוצט, און האט ניכער
אויסגעקוקט ווי א רוי שטיק פלייש איידער א לעבעדיג בא-
שעפעניש.

ביי דער זייט איז געשטאנען ליבע מיט פארקאשערטע
ארבעל, און זיינע הענט זיינען געווען ביז האלב איינגעריכט
אין בלוט און אין שמוץ. ער איז געווען פארהארעוועט און
אויפ'ן שמערען זיינען איהם געשטאנען גרויסע טראפענס
שווייס.

— א דאנק גאט, איבערגעקומען ! — האָט ער געזאגט
און האָט אפגעצויגען דעם אטהעם.

אסנת האָט אריינגעבראכט אן עמער מיט ווארימער
וואסער און גענומען ארומוואשען ביי דער קוה די אייטער.
די שווארצע האָט זיך מיט אמאל געגעבען א שטעל-אויף
און האָט גענומען קוקען ארום זיך מיט ווילד-בייזע אויגען.
אזוי ווי זי וואָלט געוואלט פארהיטען דאס באשעפעניש,
וואָס זי האט ערשט אויף דער וועלט געבראכט. איהר בליק
איז רהיגער געווארען, ווען זי האט דאס קעלבעל דערזעהן
אויפ'ן שטרוי. זי האט אראפגעבויגען דעם קאפ, ארויס-

געשטעקט א לאנגע, פייכטע צונג און אנגעהויבען ארומלע-
קען דאס קעלבעל. דאס קעלבעל האט זיך געדרעהט און
זיך געצאפעלט אונטער דער באריהרונג פון דער מאמע, אבער
וואס מעהר די שווארצע האָט עם געלעקט, אלץ א לעבעדיגע-
רען גלאנץ האָט באקומען די פעל, און די אויגען האבען זיך
געעפענט.

ס'איז געווען א געלברויז קעלבעל מיט א ליכטיגען,
דרייעקיגען פלעק אויפ'ן שטערען. ס'האָט זיך געפרובט
אויפשטעלען, נאר די דינע, לאנגע פיסלעך האבען זיך גע-
בויגען, געדרעהט, און ס'איז צוריקגעפאלען אויפן שטרוי.
— נשקשה, אין א האלבער שעה ארום וועט עם שוין
שטעהן ווי א מזיק! — האָט לייבע געזאגט, און האט גע-
קוקט מיט נחת אויפן קעלבעל.

לאה איז געשטאנען פון ווייטענס, אזוי ווי זי וואלט
מורא געהאט צוצוגעהן געהענטער. זי האָט דערפיהלט א
מאָדנע ליבשאפט צו דעם דאזיגען קליינעם באשעפעניש,
וואס האָט מיט יעדען אויגענבליק צוגעקראנען מעהר לע-
בען און שטארקייט. זי האט געפיהלט ווי צו צוגעהן צו
דעם דאזיגען קעלבעל און עם א קוש טאן אין דעם דריי-
עקיגען ווייסען פלעק.

ביסלעכווייז האט זיך דאס קעלבעל אוועקגעשטעלט
אויף די פיס, געוואקעלט זיך און געשאקעלט, און האָט מיט'ן
קעפעל אנגעהויבען זיך רייבען ארום דער שווארצער'ס בויד.
זוכענדיג די אייטער.

— א נאט'ס באשעפעניש — האָט אסנת געזאגט —
ערשט די אויגען געעפענט, און ס'זוכט שוין שפייז.
— און ווייסט שוין וואו דאס צו געפינען... — האט
לייבע געלאכט.

אסנת האָט אַרומגעוואָשען די אײטער און האָט עס אָפּגעטריקענט מיט אַ ווײַס טיכעל. דערנאָך האָט זי אַלײן צוגעהאַלפּען דעם קעלבעל, און איהר אַרײַנגעלעגט די ברוסט און מױלכעל. דאָס קעלבעל האָט זיך צוגעכאַפּט מיט אַן אײַם פעט, אַקוראַט ווי עס וואָלט שוין ווער ווײַסט ווי לאַנג ניט געגעסען, און ס'האָט זיך געהערט ווי עס זײַגט און טשטאַקעט מיט די לײפּען. ס'האָט אַבער די ברוסט אין מױל ניט געקענט אײַנהאַלטען און זי אַלע ווײלע פאַרלאָרען, און אסנת האָט אַכטונג געגעבען, און האָט דאָס איהר צוריק אין מױל אַרײַן דערלאַנגט.

די גאַנצע צײַט פּונ'ם זײַגען איז די קוה געשטאַנען רוהיג, האָט געקוקט מיט די גרויסע אויגען, געקײעט, און אַלע ווײלע אײבערגעריסען, אַ דרעה געטאן דעם קאַפּ און אַ זײַט, אַרויסגעשטעקט די צונג, און אַ לעק געטאן דאָס קעלבעל.

אין דרויסען האָט זיך דערווײל דער נעבעל אױפּגע- הױבען, איז צערונען געוואָרען, און די זון האָט זיך באַווײ- זען אױפ'ן הױכען הימעל, שפּרײטענדיג איהר גאַלד אױפ'ן פּײַכטען פעלד, וואָס האָט געאַטעמט מיט פּרײַשקײט. לײ- בע האָט אַרויסגעפּיהרט די שוואַרצע אױפ'ן הויף און דאָס קעלבעל איז איהר נאַנגעלאַפּען, שוואַר-שאַקלענדיג זיך אױף די דינע פּײַסלעך.

— די זון וועט עס אױסוואַרעמען — האָט לײבע גע- זאָגט, און האָט דער קוה צוגעטראַגען אַ בינטעל פּרײַשע הײ. לאַה, אײנגאַנצען אַ פאַרכאַפּטע פּון דעם בילד, פּון דער שײַנקײט פּונ'ם קעלבעל, און פּון דער פּרײַד וואָס האָט זיך אָפּגעשפּיגעלט אין אסנת'עם און אין לײבע'ס אויגען. האָט מיט אַמאַל אַ קלאַפּ געטאן מיט די הענט און האָט אױס-

גערופען מיט באנייסטערונג :
 — אסנת, רוף דאס קעלבעל אויף מיין נאמען !
 אסנת האָט געלאַכט.
 — האסט שוין געהערט אמאל א קעלבעל זאל הייסען
 לאה ? — האָט זי געזאָגט.
 — פאר וואס ניט ? — האָט לאה געפרעגט.
 — איך וועל דיר זאָגען ווי דאס קעלבעל וועט היי-
 סען — האָט לייבע זיך אריינגעמישט — ס'וועט זיין לאה
 און ניט לאה.
 — וויזשע ? — האָט לאה געפרעגט.
 — לילי — האָט לייבע געזאָגט.
 — לילי ! .... — לאה האט א טאנץ געטאן פאר באד-
 נייסטערונג — און איך וועל אויף איהר אכטונג געבען, און
 איך וועל עם אויסהאדעווען. יא, לייבע ?
 זי איז געווען אזוי גליקליך, אז זי האָט א כאפ געטאן
 אסנת'ען ארום דער טאליע, און האט זיך אנגעהויבען דרע-
 הען מיט איהר איבער'ן הויף.

קאפיטעל פיער

לאה האט די גאנצע צייט געלעבט אזוי ווי אין חלום.
זי האט כמעט אליין ניט געמערקט ווי זי איז אלץ מעהר
אריינגעצויגען געווארען אין דעם דארפישען לעבען. זי
האט זיך קיין רעכנונג ניט אפגעבען, וואס זי טוט דא, איז
דעם דאזיגען דארף, וואהיז זי איז געקומען בלויז אלס גאסט
אויף א קורצער צייט. האט צומאל פארגעסען ווער זי איז,
פון וואנען זי קומט, און וואס פאר א לעבען זי האט געלעבט.
איידער זי איז געקומען אהער. אסנת האט זי ארומגע-
נומען מיט איהר ווארעמקייט און מיט איהר צערטליכקייט
ווי א מאמע, און לייבע האט זי געגלעט מיט א פאטערליכען
בלויז. זייער לעבען איז געווארען איהר לעבען, און זייערע
אינטערעסען זיינען געווארען איהרע.

דער טאג פלעגט פארנעהן אין דעם רויש פון די פיעלע
ארבייטען ארום הויז און אויפ'ן הויף. לאה איז געווארען

באפריינט מיט דער שווארצער קוה און האט זיך אפילו אויסגעלערנט זי מעלען. זי האט זיך געניאנטשעט מיט'ן קעלבעל און האט זיך גע'חבר'ט מיט'ן שווארצען הינטעל, טעדי, וואס פלעגט איהר שפרינגען אויפ'ן שויס און לעקען איהרע הענט. זי האט געזערטעלט די קליינע היהנדעלעך. און זיי באשיצט אזוי ווי א מאמע.

פונדעסטוועגען פלעגט זי נאך געפינען צייט אין א נאכמיטאג שטונדע זיך אוועקצולעגען אויפ'ן פלאך אין דער קיהלער פראנט שטוב מיט די ארונטערגעצויגענע נארדינען. אין דרויסען האט געברענגט די זון, און דא, אינוועניג, איז געווען קיהל און שטיל און אנגענעהם. צומאל פלעגט זי געהמען לעבען זיך די קליינע עטעלע, אדער וועוועלען, און פארשפיעלען זיי צום שלאף. צו מאל פלעגט זי עפענען א בוך און אנהויבען לייענען. אבער אין לייענען האט זיך איהר מוח אין אזעלכע שטילע שעה'ן ניט געקאנט פארטיפען, און די געדאנקען איהרע פלעגען אוועקוואנדערען ווייט, ווייט פון דעם בוך און פון אלץ וואס דארט איז געווען גע-שריבען.

אמאל פלעגט זי בלייבען ליגען מיט פארמאכטע אויגען און זיך צוהערען צום קלאפען פון איהר הארצען און צום שנעלען לויף פון'ם בלוט אין איהרע אדערען. די שלייפען האבען זיך שטארק באוועגט און דאס הארץ האט זיך גע-ווארפען און גענאנט און נאך עפעס געביינקט.

ווער בין איד ? פלעגט זי אפטמאל, אין אזא מינוט, א טראכט טאן פאר זיך אליין, און שטיל א לאך טאן. עפעס האט זי זיך דערפיהלט אזוי ווי א נייע, א פרעמדע, א ערשט-געקומענע אין אן אנדער וועלט. און דאס אלץ וואס איז געווען הינטער איהר, דאס אלץ וואס זי האט

דורכגעלעבט אין די קארנע דרייסיג יאהר פון איהר לעבען
— וואָס איז דאָס אַלץ געווען ? וואו איז דאָס אַלץ אהינד
געקומען ? דאָס לעבען פון דער שטאדט, די ארבייט אין
שאפ, דאָס פארבריינגען מיט איהרע נאהענטע חבר'טעס,
דאָס לאכען און שפאסען פון זיך און פון אנדערע, חלומ'ענדיג
וועגען חתנים און ניט קריגענדיג זיי — דאָס אַלץ האָט
זיך אפגערוקט אזוי ווייט אהינטער, אזוי ווייט אויף צוריק,
אז יענע אַלע יאָהרען זיינען איהר פארנעקומען אזוי ווי א
חלום, א שעהנער און א מיאוס'ער אין דערזעלבער צייט.

אזוי פלעגען די געדאנקען איהרע זיך פלאנטערן און
דרעהען, ביז זיי זיינען געבליבען שטעהען אויף איין פונקט,
אויף איין ווארט : לאזאר.

ווער איז דער דאזיגער מענש ? וואָס איז ער פאר
א מענש ? און מיט וואָס פאר א כח, מיט וואָס פאר א
רעכט, האָט ער זיך אריינגעריסען אין איהר לעבען און אין
איהר הארץ ? זי איז דאך שוין ניט קיין יונג מיידעלע, און
איהר הארץ האָט נאך קיינמאָל אזוי העפטיג ניט געקלאפט
ווי איצט, ביים דערמאהנען זיין נאמען. און אבי זי האָט
געמיינט, אז איהר הארץ איז שוין אויף אייביג פארשלאסען
פאר יענעם געפיהל, וואָס דיכטער און פאעטען ווערען קיינ-
מאָל ניט מיר צו באזינגען. אבי זי האָט געמיינט, אז איהרע
באקען וועלען זיך קיינמאָל ניט רויטלען ווי ביי א יונג
מיידעל, ווען זי קריגט דעם ערשטען קוש פון א בחור. אבי
זי האָט געמיינט, אז איהר הארץ וועט קיינמאָל ניט אויס-
געהן פון ביינקשאפט און פון נאגעניש, וואָס שניידט זיך
איין אזוי ווי א שארפער וועהטאג.

אבער הינטער'ן נאמען לאזאר זיינען געווען באהעפט
אנדערע נעמען, אנדערע געשטאלטען. און די הויפטגע-

שטאלט, וואָס האָט זי געשראקען, אומרוהיג געמאכט, און צומאָל ניט געלאזט שלאָפֿען ביינאכט, איז געווען בעסי. ווער איז בעסי? וואָס איז בעסי צו איהר? דאכט זיך צוויי באזונדערע מענשען. אלע יאהרען געלעבט ווייט איינס פון אנדערען, אפילו ניט געוואוסט איינע פון דער צוויי-טער'ס עקזיסטענץ אויף דער וועלט. איצט האבען זיי זיך געטראפֿען. און געטראפֿען האבען זיי זיך אויף א שמאָלען וועג. א שמאלער פלאַנקען איז געלענען איבערגעלעגט איר בער א טיעף-רוישענדיגען וואסער, און אַט דאָ האבען זיי זיך באגעגענט. זיי קענען זיך ניט אויסמיידען. זיי קענען ניט געהן אויף צוריק. און געהן ווייטער, אין פאראויס, איז סידען אריבערצוטערעטען איבער דער צווייטער'ס קער-פער. . . . לאה האָט געשוידערט, אזוי ווי זי וואלט גע-פיהלט, אז זי ווערט אריינגעשליידערט אין דעם טיפֿען אפגרונד, און ווערט פארשלאָנגען פון'ס שטראם. זיצענדיג ביים ברעקפֿעסט, מיט אסנת'ן, האָט לאה איינ-מאָל פארפיהרט מיט איהר א שמועס וועגען בעסי:

— זאג, אסנת טייערע, איז זי טאקע אזא ביזע ווי מ'דערצעהלט וועגען איהר?

אסנת האָט געשוויגען. זי האָט געזעהן און געפיהלט די ענדערונג וואָס איז פארגעקומען ביי איהר חבר'טע און האָט געוואלט אויסמיידען אזא שמועס. אבער ניט ענטפערען לאה'ן האָט זי ניט געקענט.

— דער אמת איז — האָט זי געזאגט — אז זי איז ניט אזוי שלעכט ווי נאריש.

— אז זי איז ניט קיין קלוגע האב איך שוין בא-מערקט — האָט לאה געזאגט — ווי קומט צום קלוגען לאזאר אזא ווייב?

אסנת האָט געשמייכעלט, שטיל און באדייטענדר.
 — זעהסט דאך . . . — האָט זי געזאגט.
 לאה האָט געפיהלט ווי איהר הארץ קלאפט שנעל. מיט
 אמאָל האָט זי זיך אויפגעהויבען און האָט געזאגט :
 — אפילו דאָ, אין דעם שעהנסטען ווינקעל פון נאט'ס
 ערד, ווערט צומאל דאָס לעבען פאר'מיאוס'ט.
 — מענשען דארפען פארשטעהן ווי אזוי דאָס לעבען
 שעהן צו מאכען — האָט אסנת געענטפערט. לאה האָט
 ניט קלאהר פארשטאנען וואָס אסנת האָט געמיינט דערמיט
 צו זאגען, אבער איבערפרעגען האָט זי ניט געוואלט.
 אסנת, די נאהענטסטע, ליעבסטע חבר'טע וואָס זי
 האָט ווען געהאט אין איהר לעבען. צוגעגעבונדען צו איהר
 פון קינדווייז אן. ליעב געהאט זי ווי איהר אייגען לעבען.
 און דאך האָט זיך ביי איהר דאָס מויל ניט געעפענט צו
 זאגען דער חבר'טע וואָס ביי איהר אין הארצען טהוט זיך.
 זי האָט געוואוסט, אז אסנת וועט זי ניט באשולדיגען, וועט
 זי ניט אורטיילען צום שלעכטען. ווער, חוץ אסנת'ן, קען
 זי אזוי גוט פארשטעהן? און פונדעסטוועגען האָט זי
 זיך געשטיקט מיט איהרע געפיהלען, ווי זי וואלט מורא גע-
 האָט צו פארראטעהן זיך.
 זי האט זיך צוריקגעזעצט צום טיש און אסנת, אזוי
 ווי זי וואָלט וועלען צעשמרייען איהר חבר'טע, האָט זיך
 אוועקגעזעצט לעבען איהר. האָט זי געגלעט איבער איהרע
 נאלדענע האָר און האָט גערעדט צו איהר שטיל, אזוי ווי
 איינויגענדיג זי צום שלאף :
 — איך האָב עס אפשר ניט געדארפט דערצעהלען.
 אפשר ניט געדארפט רעדען וועגען דעם . . . אבער . . .

דער אמת איז, לאזאר האָט קיינמאָל פאר בעסי גוט ניט געלעבט. זייער צונויפקומען זיך איז קיינמאָל ניט געווען קיין גלייכע זאך . . .

לאה האָט אנגעשפארט דעם קאפ אויף אסנת'עס ברוסט, און געהערט ווי ביי יענער האָט דאָס הארץ גע-קלאפט בעת זי האָט ווייטער גערעדט :

— איך געדענק, נאך מיט עטליכע יאהרען צוריק, ווען מיר האבען ערשט אנגעהויבען צו פלאנעווען וועגען באזעצען זיך דאָ, האָט לאזאר בסוד אונז דערצעהלט, אז זיין בעסי וועט אפשר ניט וועלען שיידען זיך מיט דער שטאָדט און וועט ניט וועלען פאהרען מיט איהם אויפ'ן דאָרף. לאה האָט זיך געגעבען א כאפ אויף :

— וואָס דו זאנסט ו . . .

אסנת האָט זיך געמאכט ניט באמערקענדיג לאה'ס אויפרעגונג און האָט שטיל פארנעזעצט :

— אבער ער האָט זיך אפגענארט, לאזאר. זי איז איהם יא נאכגעפאהרען. ניט געוואלט, און דאך געפאהרען. ניט אזוי צוליעב דעם דארף. דאָס האָט זי אלע מאָל פיינט געהאט. און ניט אזוי צוליעב איהם. זי ווייסט אפשר ניט וואָס עס הייסט ליעב האבען א מאן. נאר פון שלעכט-קייט, פון ענגהערציגקייט . . . ניט צו לאזען איהם פריי.

לאה האָט זיך מיט אמאָל שטארקער צוגעטולעט צו דער חבר'טעס ברוסט און איהרע אקסלען האבען אנגע-הויבען זיך טרייסלען פון א העפטיגען געוויין.

אסנת האָט זי געצערטעלט און געגלעט :

— לאה טייערע, וואָס איז דיר ?

זי האָט געוואוסט וואָס עס קומט פאר ביי דער חבר'טע אין הארצען. זי האָט זי פארשטאנען און מיט-

געפיהלט. זי האָט ניט געדארפט און לאַה זאָל איהר זאָגען
וואָס איהר אַיז, אַבער זי האָט געוואלט לאַה זאָל אנהויבען
רעדען. אפשר וואלט איהר דערפון לייכטער געוואָרען.

אַבער וואָס מעהר אַסנת האָט איבער איהר גערעדט.
אַלץ אויפגערגטער אַיז לאַה געוואָרען, ביז זי האָט אויס-
געבראַכען אַיז אַ היסטערישען געוויין. אַסנת האָט זי גע-
נומען אונטער דער האַנט און האָט זי אַריינגעפיהרט אַיז
דער פראַנט שטוב, און האָט זי אוועקגעלעגט דארט אויף
דער קאַנאַפּע.

— אַיך האב אפשר ניט געדארפט רעדען צו דיר, לאַה
טייערע — האָט אַסנת געזאָגט, אזוי ווי אַ שולדיגע. —
זיי מיר מוחל.

זי האָט אַ קוש געטהאָן לאַה'ן אויפ'ן שטערען. לאַה
אַיז געלעגען מיט פאַרמאַכטע אויגען, פון וועלכע עס האַבען
אַרונטערגערונען צוויי פאַסיקלעך דינע טרעהרען. איהרע
ליפען האַבען גערוועזן געציטערט און די ברוסט האָט זיך
אומרוהיג געהויבען אַרויף און אַראַפּ.

אַיז הויז אַיז געוואָרען שטיל. דורך די אַרונטערנע-
צויגענע נאַרדיגען האַט זיך אַריינגעריסען אַ שמאַלער
שטראַהל פון דער זון און האָט זיך צעלעגט איבער'ן פלאַך
און האָט זיך געשפּיעלט מיט איהרע נאַלדענע האַר. איהר
שטערען האָט געברענגט מיט אַ שטאַרקער היץ און אַיז מַח
האַט זיך עפעס געטומעלט פון געמישטע געדאַנקען.

מיט אַמאָל האַט זי דערפּיהלט אַ לייכטע האַנט וואָס
האַט באַריהרט איהר הייסען שטערען. די האַנט אַיז געווען
קיחל און אַנגענעהם און האָט זי געלעט און באַרוהיגט.
וועמעס האַנט אַיז עס ? זי גלעט און באַרוהיגט אזוי ווי

אסנת'עס, אבער ס'איז ניט איהר האנט.

זי האָט געעפענט די אויגען. צום אנהויב האָט זי נאר
ניט געזעהן וואָס עס טהוט זיך ארום איהר. די אויגען
האבען געקוקט אזוי ווי אין א לעדיגער פוסמקייט, וואָס
איז געווען איבערגעצויגען מיט א גרויען נעבעל. ביסלעכ-
ווייז איז דער נעבעל צערונגען געוואָרען, און פאר איהרע
אויגען האבען אנגעהויבען דרעהען זיך רויטע, פייעריגע רינג-
נען. זי האָט דערפיהלט עפעס א מאַדנע לייכטקייט אויפ'ן
הארצען און אויף די ליפען האָט אפילו א שפּיל געטהאָן
א דין שמייכעלע. זי האָט א דרעה געטהאָן דעם קאפּ און
א זייט און דער שמייכעל אויף איהרע ליפען איז גרעסער
געוואָרען. די אויגען האבען אויפגעלויכטען מיט א העלען
גלאַנץ :

— דאָס זענט איהר לאַזאר ?

ער האָט געשמייכעלט און געגלעט מיט איין האַנט איהר
רע האָר. אין דער צווייטער האָט ער געהאלטען די ווייכע
פארמער העט, וואָס ער האָט אַרונטערגענומען פון'ם קאפּ,
אריינקומענדיג אין שטוב. דאָס העמד ארום האַלז איז
געווען אפען און ס'האָט אַרויסגעקוקט פון דארט זיין אפּ-
געברענטע ברוסט, מיט טונקעלע האָר באַוואַקסען. די
אַרבעל זיינען געווען אַרויפגעקאַשערט, און די אַנגעצויגענע
אַדערן פון זיינע הענט האבען עדות געזאָגט אויף דער קראַפּט
וואָס זיי באַזיצען. עס האָט געשמעקט פון איהם מיט פעלד-
ריח און מיט יונגער, מענליכער שטאַרקייט.

— אסנת האָט מיר געזאָגט אז איהר פיהלט ניט גוט.

— האָט ער געזאָגט שטיל און צאַרט.

לאַה האָט געשמייכעלט. זי האָט זיך אין דער דאָ-
זיגער מינוט געפיהלט אזוי גליקליך, אזוי ווי א קינד וואָס

כאפט זיך אויף פון שלאף, און טרעפט לעבען זיך די גוטע, נעטרייע מאמע. מיט אמאל זיינען צערונען געווארען די אלע נעבעלהפטע בילדער וואס האבען זיך, ערשט א וויילע צוריק, געפלאנטערט אין איהר האלב-פארשלאפענעם מת. זי האָט געפיהלט, אזוי ווי א גרויסע שיין וואלט זיך באַ-ווויען, און האָט צעטריבען די טונקעלע געשטאלטען אין שאטענדיגע ווינקלען אריין.

— ניין. ס'איז נאר ניט . . . — האָט זי א קליין ביסעלע א שטאמעל געטהאָן. — ס'איז נאר א קאפ וועה-טאן . . . שוין אוועק.

— אפשר — האָט ער געלאכט — האָב איך עס ביי אייך דעם קאפ וועהטאג אוועקגענומען ?

— געהט, וואָס זענט איהר, א רופא ? — האָט זי צוריקגעלאכט, און מיט אמאל האָט זי ווידער דערשפּירט יענע מאדנע זיס-וועהטאגליכע הארצנאגעניש. איהרע ליי-פען האבען זיך א קרום געטהאָן.

— אפשר א ביסעל קאלטע וואסער ? — האָט ער געפרעגט.

ער האָט ניט געווארט אויף איהר ענטפער. איז אוועק אין קיך, האָט זיך דארט געפארעט צווישען די גלעזער, גענאָסען פון א קרוג, און איהר צוגעבראכט א גלאז וואסער. זי האָט געקוקט אויף איהם מיט א דאנקבארען בליק און האָט גענומען די גלאז פון זיינע הענט.

— צי האָט איהר ניט אמאל א כשוף אין אייערע הענט ? . . . — האָט זי א לאך געטהאָן. זי האָט זיך אויפגעזעצט, ארונטערגעלאזען די פיס פון דער קאנאפע און אויסגעטרונקען די קאלטע וואסער.

— א דאַנק — האָט זי געזאגט, און געקוקט

אויף איהם מיט א האלכ־פארשעהמטען בליק.
— און ווייסט איהר וואס איך וואלט אייך געזאגט ?
— האָט ער זיך צוגעבויגען צו איהר אין א וויילע ארום
— איהר זאלט ארויסגעהן אביסעל אויף דער פרישער לופט.
זי האָט געשוויגען.

— און שטעלט זיך פאר — האָט ער ווייטער גע-
זאָגט—איך האָב דאָך ניט אָנגעהויבען וויסען אז איהר פיהלט
ניט גוט, נאר עפעס האָט מיך געצויגען אפצושטעלען זיך
ביים הויז.

ער האָט איהר דערצעהלט, אז ער פאהרט אין שטעד-
טעל גאנין, איינצוקויפען נויטיגע זאכען. האָט ער געטראכט,
ער וועט זיך אפשטעלען און זי א פרעג טהאָן, אפשר וויל
זי מיטפאהרען ?

איהר הארץ האָט זיך א צאפעל געטהאָן, אזוי ווי צום
ארויסשפרינגען. זי האָט א קוק געטהאָן אויף איהם. ער
איז געווען אזוי גוט אין דער דאזיגער מינוט, אזוי לייעבליך,
און האָט אזוי פארטרוימט געקוקט אויף איהר מיט זיינע
שווארצע אויגען.

— אייך איז ניט גוט, לאזאר . . . — האָט זי שטיל
ארויסגעזאגט, און האָט באלד חרטה געהאט און איז גע-
בליבען שטיל.

— ניין. ווער זאגט עס ? וואָס פאלט אייך איין ?
— האָט ער געלאכט מיט א רוהיג, הויך געלעכטער —
מיר איז גוט. איך בין אויפגעלעגט. פאלגט מיר, לאמיר
זיך דורכפאהרען אביסעל.

ער האָט זי אנגענומען ביי דער האנט און זי א ציה
געטאָן פון דער קאנאָפע.

זי האָט געשמייכעלט עפעס אזוי קינדיש, פארשעהמט.

אין דער מינוט האָט זי זיך דערפיהלט אזוי נאָריש-אומבאַ-
האַלפּען און האָט זיך געלאָזט פיהרען פון איהם, איז איהם
נאכגעגאַנגען.

דאָס גרינגע שפּאַציר-וועגעלע איז מיט אַ לייכטען גע-
רויש אַרויסגעפּאהרען פּוּ'ס הויף, איבערלאָזענדיג נאָך זיך
אַ דינעם שטויב וואַלקען, וואָס האָט געטאַנצט אין די
שטראַהלען פון דער זון. מעדי האָט זיך אַ לאַז געטהאַן
נאכ'ן וועגעלע, האָט זיך פאַרלאָרען אינ'ם שטויב, איז פאַר-
לאָפּען דעם וועג אויף פאַראַויס, און איז דערנאָך געבליבען
שטעהן ביי דער זייט און זיי לאַנג נאכגעקוקט מיט אַ רוי-
טער-אַרויסהענגענדיגער צונג.

לייבע האָט שטיל אַ קוק געטהאַן אויף זיין ווייב.
אַסנת האָט גאָר ניט געזאַגט.

— ס'איז אפּשר געווען איבעריג אָט דאָס פּאהרען
איצט . . . — האָט ער אַרויסגערעדט צווישען די צייהן.
— פאַרוואָס ניט? — האָט אַסנת געפּרעגט — וואָס
פאַר אַ בייז איז אין דעם?

— אונזער דאַרף — האָט לייבע געזאַגט — האָט אלע
חסרונות פון אַ היימיש קליין שטעדטעל. יעדען איינעם
האַלט מען אין מויל.

אַסנת האָט גאָר ניט געענטפּערט. זי איז אַריינגעגאַנגן
גען אין הויז און האָט זיך גענומען צוגרייטען סאַפּער.

קאפיטעל פינף

אויפ'ן דאך פון דער נידריגער הינערהויז האבען זיך געשפיעלט די טויבען. ס'איז געווען אין פריהמארגען. די זון איז נאר וואס ארויס אויף דעם טיף-בלויען לויטערען הימעל, און די ווייסע פלינגלען פון די יונגע טויבען האבען געשטראלט מיט א העלען גלאנץ, שוועבענדיג אין דער בלויער פרימארגען לופט. זיי האבען זיך געדרעהט אין קרייזען, איין קרייז איבער'ן אנדערען, און זיך ארונטער-געלאזען אויפ'ן דאך מיט א ברומען און מיט א ווארקען. לייבע האט ליב געהאט די טויבען. ניט ווייל זיי האבען איהם געבראכט א נוצען, און ניט ווייל ער פלעגט אמאל, אונטער א יום טוב, שעכטען איינע פון זיי און גיבען אסנת'ן צו מאכען פון דעם א מאהלצייט; ער האט זיי ליעב געהאט צוליבע זייער שעהנקייט און צוליבע זייער לייכטען שוועבען אין דער לופט.

האט ער געמאכט פאר זיי א באזונדער קליין שטיבעלע.
א טויבענשלאק, איבער'ן דאך פון דער הינערהויז, און
אפטמאל פלעגט ער אויפ'ן פעלד בלייבען שטעהן א פאר-
גאפטער, און ניט מיד ווערען נאכצוקוקען זיי אין זייער
שפיעל און אין זייער פליה.

לאה איז געזעסען אויפ'ן טרעפעל ביי דער הויז, האט
צעלאזען איהרע גאלדענע האר און זיי געגעבען א „זוד-
באד.“ איהרע בלייכע באקען האבען אין דער צייט צו-
געקראגען פארב, און דער גלאנץ פון איהרע אויגען איז
געווארען לעבעדיגער און פרישער, כאטש צייטענווייז פלעגט
זיך אזוי ווי א קליין וואלקענדעל איבערציהען איבער זיי.
זי איז געזעסען שטיף און פארטראכט, און האט מיט די
אויגען נאכגעקוקט די טויבען אויפ'ן דאך.

א מאדנע זאך. אלע מאל האט זי ליעב געהאט צו
קוקען אויף דעם אשגרויען „ער“, מיט די גאלד-בלויע
פעדערן אין עק. דער דאזיגער „ער“ האט זיך געפיהרט
מעשהיבאלעבאס, און פלעגט פאריאגען אלע אנדערע טוי-
בען פון'ם דאך. ער איז געווען גרעסער, שטארקער און
פלינגער, און די אנדערע האבען אזוי ווי אנערקענט זיין
ממשלה, און פלעגען איהם אפטרעטען דאס ארט.

דער „ער“ האט כסדר געהאט לעבען זיך זיין קליינע,
ווייסע „זי“. די „זי“ איז געווען א קליין טייבעלע מיט
מילך-ווייסע פעדערן און מיט קלייניקע, רויטע אויגעלעך.
א דערשראקענע און א פארציטערטע, פלעגט עס אלע מאל
שטעהן ביים טירעל פון דער נעסט, און אזוי ווי מיט שרעק
נאכגעקוקט איהר שטארקע „ער“, ווי ער האלט מלחמה
מיט אלע אנדערע טויבען פאר דער ממשלה איבער'ן דאך.
אליין שטיף און צארט, האט זיך אויסגעוויזען, אז זי קען

נאָר קיין הויכען ברום ניט טאָן.

נאר היינט איז פארגעקומען עפעס א ניעם אויפ'ן דאך: דער בלויעקיגער „ער“ איז געשטאנען אויפ'ן ברעג פון דאך, און לעבען איהם — א פרעמדע „זי“, וואס ער האט געבראכט מיט זיך פון א פרעמדען טויבענשלאַק. ער איז געשטאנען לעבען איהר, אזוי ווי ער וואלט זי געוואלט באַ-שיצען פון אן אנפאל. און אזא אנפאל איז טאקע באַלד געקומען. די קליינע, ווייסע, שטענדיגשטילע „זי“, איז ארויס פון איהר נעכט און האט מיט א ביווען ברומען זיך געלאזט אויף דער פרעמדער. דא האט דער „ער“ זיך אריינגעמישט, האט צענומען זיינע פליגלען און פארשטעלט זיין געליעבטע. דערנאך האט ער א שפרונג געטאהן אין דער הויך, א טאנץ געטאהן, און מיט רוגז א ברום גע-טהאן זיין „זי“ אין פנים אריין. יענע האט זיך דער-שראקען און האט זיך אפגערוקט.

לאה האט נאכגעקוקט דער דאזיגער טויבען-שפיעל. עס האט זי אלע מאָל פאראינטערעסירט זייער פליהען און זייער פלאטערען, זייער טומלעניש ביים בויען א נעסט, טראגענדיג פונ'ם פעלד שטיקלעך שטרוי און ליים, און זייער באזארגטקייט ביים לעגען די אייעלעך און ביים אויסווארעמען זייערע עופה'לעך. אלע מאָל האט זי אויף זייער פליהען געקוקט ווי אויף א שפיעל, נאָר היינט האט זי צום ערשטען מאָל דערזעהן א גאנצע געשיכטע אין דער שטומער סצענע צווישען דעם „ער“, זיין ווייסע „זי“ און די פרעמדע, וואָס ער האט געבראכט מיט זיך פון א פרעמדען טויבענשלאַק. מיט אמאָל איז איהר פארגעקור-מען, אז דאָס איז מעהר ווי א שפיעל פון טויבען; אז דאָס איז א טראגעדיע, א געשיכטע פון מענשען-לעבענס.

וואס שפיגעלט זיך אפ אין דער שפיעל פון די טויבען.
ס'איז איהר עפעס מאדנע שווער געווארען אויפ'ן
הארצען. מיט אמאל האט זיך איהר אויסגעוויזען. אז די
זון האט זיך באהאלטען אונטער א וואלקען, און אז א
שארפע קעלט האט ארומגענומען איהר לייב. לייבע איז אין
דער מינוט פארבייגעגאנגען לעבען איהר מיט די פערד.
וואס ער האט געפיהרט אויפ'ן פעלד. זי האט זיך גיך
אויפגעשטעלט.

— לייבע — האט זי געזאגט — האסט צייט א מינוט?
לייבע האט זיך אפגעשטעלט. קיין צייט האט ער אפילו
ניט. ווען האט א פעלד־מענש צייט? אבער לאה איז געווען
אומרוהיג. איהרע בליקען האבען עפעס גערעדט, און לייבע
האט געפיהלט, אז ער דארף ניט אוועקגעהן ווען לאה וויל
צו איהם רעדען.

לאה האט זיך נערווען געדרעהט אויף איין ארט, און
האט אויסגעשטרעקט צו לייבע'ן די הענט, אזוי ווי אין
א געבעט:

— זאג, איז ניט יעדער מענש אויף דער וועלט בא-
רעכטיגט צו א ביסעלע, צו א טראפעלע גליק?
לייבע האט לויז געלאזען די פערד, וועלכע האבען זיך
אפגעקעהרט צום פעלד און האבען אנגעהויבען צו צופען
דאס גרינע גראז. לייבע האט ניט געוואוסט וואס צו זאגען.
די פראגע איז איהם אויסגעקומען אזוי פרעמד און אזוי
באקאנט אין דער זעלבער צייט. און נאכמעהר: ער האט
דאכט זיך די גאנצע צייט געוואוסט, אז די דאזיגע פראגע
ליגט ביי לאה'ן אויף די ליפען, און אז פריהער אדער שפע-
טער וועט זי עס איהם פרעגען.

ניט באקומענדיג אזוי גיך קיין ענטפער, האט לאה

אין א מינוט ארום, מיט דער פריהעריגער נערוועזקייט
ארויסגעערעדט:

— און בין איד ניט א מענש, גלייך מיט אלע, אויף
דער וועלט?

לייבע האָט אלץ געשוויגען. ער איז געשטאנען מיט
אן אַרונטערגעלאָזענעם קאָפּ, אזוי ווי ער וואָלט געווען
שולדיג אין דעם, וואָס לאַה האָט געוואָלט אַ ביסעלע גליק,
און אַקוראַט ווי דאָס, וואָס זי פאַרלאַנגט, וואָלט געווען
פאַרשלאַסען ביי איהם אין אַ קאָסטען, און וואָס ער, מיט
זיין ענגהאַרציגקייט, האָט עס ניט געוואָלט איהר אַרויס-
געבען.

און איד וויל דאך ניט מעהר ווי אַ טראַפּעלע גליק...
איין רגע גליק..

זי האָט זיך ביי איהם געבעטען מיט טרעהרען איז
די אויגען. לייבע האָט זיך דערפיהלט אומהוימליך. איז
מויל איז איהם געוואָרען טרוקען און די צונג האָט זיך
אזוי ווי צוגעקלעפט צום גומען. ער האָט אפשר געהאַט זיין
אייגענעם בליק אויף דער זאך, און האָט אפשר געהאַט
זיין באַזונדערען באַגריף וועגען גליק, און וועגען דעם וועג
ווי אזוי דאָס צו באַקומען. אָבער אין דעם דאָזיגען מאָ-
מענט האָט ער געפיהלט, אַז וואָס ער וועט זאָגען, וועט
קלינגען נאַריש, און וואָס זי האָט אַודאי שוין טויענדער
מאַל געהערט פון אַנדערע. ער האָט געוואוסט, אַז ס'איז
ניט אזוי דער ענטפער, וואָס לאַה וויל פון איהם הערען.
ווי דער סוד וואָס פּרעסט איהר האַרץ.

צולעצט האָט ער איבערגעריסען דאָס שטיקלייט און
האַט געזאָגט:

— גליק, ליבע לאַה, איז אַ באַגריף, וואָס יעדער

איינער נעהמט עס אויף א באזונדער אופן. אבער איך מיין, אז די וועלט האָט גענוג גליק פאר יעדען איינעם לעבעדיגען מענשען אויף דער וועלט.

לאה האָט געשאַקעלט מיט'ן קאָפּ:

— איך ווייס, איך ווייס.

לייבע האָט זיך געלאָזט אוועקגעהן, אבער ער האָט

זיך נאָך פאַרהאַלטען אויף אַ וויילע:

— צו וואָס אַט דאָס גאַנצע טראַכטעניש? קום בער

סער ארויס אויפ'ן פעלד. מיר פיהרען היינט ארונטער

דעם ווייץ. העלף. אין דער ארבייט וועסטו געפינען רוה.

ער האָט אָנגענומען די פערד ביי די צוימען און איז

אוועק מיט זיי אויפ'ן פעלד.

לאה האָט איהם נאָכגעקוקט: איהם איז וואויל. זיין

האַרץ איז רוהיג. זיין נשמה איז גאַנץ. איהם האָט דאָס

לעבען ניט פאַרטיילט. ער דאַרף פון אַנדערע קיין גליק

ניט גנב'ענען...

זי האָט איהם נאָכגעקוקט ביז ער איז ארויף אויפ'ן

פעלד. דער ווייץ, געבונדען אין סנאפעס, איז געשטאַנען

אין שורות, אזוי ווי רייען פון גוט-מושטירטע זעלנער.

זי האָט פארדרעהט איהרע צעלאָזענע האַר אויפ'ן קאָפּ.

האָט שוין געוואלט זאגען אסנת'ען, אז זי געהט אויפ'ן

פעלד העלפען לייבע'ן, נאָר איז דער מינוט האָט זי באַ-

מערקט ווי לאַזאַר איז ארויפגעפאַהרען מיט אַ גרויסען

וואַגען אויפ'ן פעלד, דאַרט וואו לייבע איז געשטאַנען מיט

זיינע אייגענע פערד און מיט זיין אייגענעם גרויסען וואַגען.

עס האָט איהם אַ קלאַפּ געטאַהן אין האַרץ. זי האָט

זיך דערמאַנט: נעכטען האָט לייבע געהאַלפען לאַזאַר'ען

ארונטערפיהרען דעם ווייץ פון'ס פעלד; היינט איז לאזאר נעקומען אהער, צו העלפען לייבען אין דער ארבייט. ס'איז דאך געווען אזוי פשוט, אזוי נאטירליך, נאך זי האט דער-פיהלט אזוי ווי עמיצער וואלט איהר אפגעטאהן עפעס א שפיצעל. עם האט זי געצויגען ארויפצוגעהן אויפ'ן פעלד. די ארבייט וואלט איהר באמת טאקע גוט געטאהן. אבער איהר בליק איז, ניט ווילענדיג, געפאלען אויף די טויבען. וואס האבען נאך אלץ אומגעפלאטערט אויפ'ן דאך פון דער הירגערהויז. זי האט ווייטער דערזעהן די ווייסע, שטענ-דיג-שטילע „זי“, ווי זי האט זיך מיט א בייזען ברומען און ווארקען געווארפען צו דער פרעמדער, וועלכע האט זיך באהאלטען הינטער דעם „ער'ס“ פליגלען.

זי האט פארמאכט די אויגען און א שטילע, א דער-שלאגענע, איז זי געבליבען שטעהן אויף איהר ארט. דאכט זיך, ווי לאנג צוריק איז דאס געווען? א וואך, און אפשר צוויי... ווען לאזאר האט זי געבעטען מיטצופאהרען מיט איהם אין שטאדט. זי איז געפאהרען. פארוואס זאל זי ניט פאהרען? און אויפ'ן וועג האט מען געלאכט און גערעדט און געשמעסט. און אין שטאדט האט לאזאר איהר גע-קויפט אייז-קרים. זי האט אזוי גוט געפיהלט דעם גאנצען טאג. א ווארימער געפיהל האט זי ארומגענומען. און דאס געפיהל האט אודאי פון איהרע אויגען ארויסגעשטראהלט... לאזאר האט עם באמערקט און האט עם איהר טאקע געזאגט. נאך דערנאך... אין אווענט, ווען זיי זיינען צוריק געקומען פון שטאדט. לאזאר האט זי פארפיהרט צו זיך אהיים. זיין הויז איז געשטאנען אויפ'ן צווייטען עק פונ'ם דארף, דאס סאמע לעצטע הויז. ווייטער פון הויז איז געווען טרוקען פעלד, פארוואקסען מיט ווילדע דערנער.

זאמדיגע בערגלעך און גריבער, פון וואנען מ'האט מיט יאהר
רען צוריק זאל'ן געגראבען.

בעסי האט זיי באגעגענט ביים טויער. זי האט געד
שמייכלט אזוי וואויל, גערעדט אזוי פריינדליך, נאר לאה
האט זיך געשראקען פאר איהרע דינע ליפעלעך, וואס האר
בען זיך אפט איינגעביסען איינע אין דער אנדערער. זי
האט זיך געשראקען פאר דעם הארטען בליק פון איהרע
נרויע אויגען... דער אווענט איז געווען א פיינליכער. ביים
עסען האט מען כמעט א ווארט ניט גערעדט. לאזאר איז
ביי זיך אין שטוב געווען גאר אן אנדערער. ניט דער, ווע-
מען זי האט געקענט ערשט מיט עטליכע שטונדען צוריק
אויפ'ן וועג, און ניט דער, וועמען זי האט אזוי אפט גע-
זעהן אויף די מיטינגען און ביי לייבע'ן אין שטוב. בעסי
האט זי אפילו געוואלט פארהאלטען אויף איבער-נאכט.
אבער לאה האט זיך דערפיהלט נאך מעהר אומהיימליך פון
דער דאזיגער פריינדליכקייט, און לאזאר האט זי געמוזט
אפפיהרען אהיים.

ניין, זי וועט היינט אויפ'ן פעלד ניט געהן. א שטילע.
מיט א געבויענעם קאפ, איז זי אריין אין הויז, איז אהו
ווערטער פארבייגעגאנגען אסנת'ען, וועלכע האט זיך גע-
פארעט אין קיך, האט זיך א ווארף געטאהן אויף איהר
נעלעגער, וואס איז נאך געווען ווארעם פון דער נאכט, און
האט זיך איינגעגראבען מיט'ן פנים אין קישען.

קאפיטעל זעקס

די ארבייט ביי דער דארף-שולע איז אנגעגאנגען מיט א לעבעדיגען אימפעט. מיט יעדען טאג האָט געוואקסן די הילצערנע געביידע, וואָס האָט זיך געבויט אויפ'ן באַרגיגען פלאַץ, אנטקעגען ברייטען וועג. דער וועג האָט זיך געצויגען צום טאָל און צו די גוי'עשע דערפער. וואָס זיינען דארט געלעגען איינגעטונקט אין גרינס. דאָ אויבען, איז אַ בוימעל געווען אַ זעלטענהייט. דאָס דארף איז געווען יונג, און די פאַרמערס האָבען נאָר ניט געהאַט באַוויזען איינצופלאַנצען בוימער ארום זייערע הייזער: און דארט, וואו מען האָט זיי געפלאַנצט, האָבען זיי נאָר ניט באַוויזען אויפצואוואקסען. איז דאָס דארף געלעגען אויפ'ן באַרג, נאָקעט און אָפען קעגען דער זון, וואָס האָט שטענדיג געברענט אַהן רחמנות.

די פאַרמערס האָבען זיך איינגעטיילט מיט דער אר-

בייט ארום דער שולע. יעדער איינער מאַנסביל האָט גע-
דאַרפט אריינלעגען אַ גלייכען חלק אַרבייט, און ווער עס
האָט ניט געקענט, אָדער האָט גראַד קיין צייט ניט געהאַט
ווען זיין רייה איז געקומען, האָט געקענט שיקען אַז אַנ-
דערען אויף זיין אָרט.

די שולע האָט זיך געבויט אינגאַנצען פון האַלץ. בלויז
דער פונדאַמענט איז געווען פון קאַנקריט, וואָס די פּאַר-
מערס האָבען אַליוו געמישט מיט זאַמד און מיט קליינע
שטיינדלעך און דאָס געגאַסען אין הילצערנע פּורעמס. דער
עולם האָט זיך געפלייסט ביי דער אַרבייט, געוואַלט אַנ-
יאַגען, אַז די שולע זאָל פאַרטיג ווערען צום סוף זומער,
ווען די קינדער דאַרפען ווידער אַנהויבען לערנען. די על-
טערע און פּרוּמע האָבען דערביי געהאַט ביי זיך אין האַר-
צען נאָך אַ שטילע כּוּנָה — צו מאַכען אין דער שולע אַ
מנין אויף ימים נוראים. אַבער וועגען דעם האָט מען דער-
ווייל אין דער הויך ניט גערעדט.

איינמאָל האָט לאַה געכאַפט אַ שפּאַציר צו דער שולע.
ס'איז געווען ניט ווייט, און דער טאַג איז געווען אַ ליעד-
בער, אַ הייס־זומערדיגער, און ס'איז דעמאָלט געווען ליי-
בע'ס טאַג פון אַרבייט. האָט אַסנת איינגעפאַקט אין אַ
קוישעל אַ לייכטען מיטאַג, האָט עס געגעבען לאַה'ן אין דער
האַנד, און לאַה, געהמענדיג מיט זיך די קליינע עטעלע,
איז אַוועק אַהין.

לייבע האָט געאַרבייט אויפ'ן דאָך. ער האָט אויסגע-
לעגט די ברעטער, איבער וועלכע מען האָט געדאַרפט קלאַ-
פּען די שינדלען, און בענדער, דער גרויסער און ברייט-
ביינערדיגער, מיט דעם היבשען בערדעל, וואָס ער האָט אַ
גאַנצען זומער קיין צייט ניט געהאַט אַפּצוגאַלען, האָט

זיי אונטערנעכאפט, אוועקגעלעגט וואו מ'דארף, אפגעשני-
טען מיט דער זעג וואו ס'איז נויטיג געווען, צוגעפאסט
און צוגעקלאפט מיט טשוועקעס. דערזעהענדיג לאה'ן, איז
ער ארונטערגעקומען דורך א שמאלער לייטער, האָט אַ קוש
געטאָהן דער קליינער עטלע, און זיך געזעצט עסען זיין
מיטאָג. בענדער האָט זיך אויך אוועקגעזעצט לעבען זיי.
האָט געקייט אַ שטיק שוואַרץ ברויט, פארטרונקען מיט
קאלט-וואַסער, און האָט דערנאָך זיך אויסגעצויגען קעגען
דער זון און צוגעמאַכט די אויגען.

פאַרמערס זיינען דורכגעפאַהרען, האָבען זיך אויף אַ
וויילע אָפגעשטעלט ביי דער שולע, געלויבט די אַרבייט.
און גערעדט וועגען דער נאַהענטער צייט יוען זי וועט פאַר-
טיג ווערען און פון דעם שפּיץ דאָך וועט אַרונטערפלאַך
טערען די געשטרייפטע אַמעריקאַנער פאַהן, וואָס מען ווייט
זי קענען אָנזעהן אויף מייַלען ווייט. לאַה האָט געקענט
כמעט יעדען איינעם פון זיי, איז געווען מיט זיי באַפרייני-
דעט און האָט מיט יעדען באַזונדער געפונען פון וואָס צו
רעדען. זי האָט זיך נאַכגעפרעגט וועגען דער אַרבייט אויפ'ן
פּעלד, וואָס די ווייבער טהוען, און צי די קינדער זיינען
געזונד.

זי איז פאַרכאַפט געוואָרען פון דעם פרישען לעבען,
וואָס האָט זיך געצאָפּעלט און זיך געוועבט אַרום דער
שולע, וועלכע האָט דערווייל געהאַט ניט מעהר ווי פיער
ווענט און אַ האַלבען דאָד. זי האָט געזעהן מיט וואָס פאַר
אַ ליעבשאַפט די אַרבייט ווערט געטאָהן, און מיט וויפיעל
האַפנונגען די פאַרמערס וואַרטען אויף איהר פאַרטיג ווע-
רען. און דערפאַר האָט זי אַפּטער אָנגעהויבען קומען אהין.
אפילו ווען לייבע האָט שוין דאַרט ניט געאַרבייט. אַמאַל

האט זי עמיצען צוגעבראכט א מיטאג, און אמאל איז זי
נלאט אזוי געקומען, זיך אוועקגעזעצט ביי דער זייט איף
א שטיין, און צוגעקוקט ווי די ארבייט וואקסט.

איינמאל, אין א טאג, ווען דער פארמער קליין האט
דארט געארבייט, האט זיך צווישען איהר און קלייני'ען
פארפיהרט א לענגערער שמועס. קליין האט אויף איהר
אלע מאל געמאכט א גוטען איינדרוק. זי האט אין איהם
געזעהן אן ערנסטען, איבערגעגעבענעם מענשען. ער איז
געווען ערנסט אין זיין ארבייט אויפ'ן פעלד, אזוי ווי ער
וואלט דורכאויס געוואלט באווייזען די גוי'עשע פארמער-
שכנים, אז אידען קענען אויך די מלאכה פון ערד-ארבייט.
און אזוי ערנסט איז ער אויך געווען אין זיין ארבייט ביי
דער שולע. ער האט געזעהן אין דער שולע ניט נאר א פלאץ
וואו די קינדער וועלען זיך לערנען די ענגלישע שפראך
און די געשיכטע פון אמעריקא, נאר וואו די קינדער וועלען
אויך לערנען אידיש, און די געשיכטע פון דעם אידישען
פאלק.

— וואס מיר וואלטען געדארפט — האט ער געזאגט
צו לאה'ן — איז א גוטען אידישען לעהרער, א מענש, וואס
זאל זיין איבערגעבען צו דער ערציהונג פון אונזערע
קינדער.

לאה האט געענטפערט, אז זאל נאר די שולע פארטיג
ווערען, וועט זיך שוין א לעהרער געפינען. פאר א גויט.
האט זי געזאגט, קען מען איינעם באציהען פון ניוארק.
פאראן דארט גענוג.

— און ווי וואלט געווען, — האט קליין איהר אי-
בערגעשלאגען — אז איהר זאלט זיין אונזער לעהרערין?
לאה איז געווארען איבערראשט. אזא זאך איז איהר

נאר קיינמאל ניט איינגעפאלען. זי האָט אין דער מינוט
ניט געוואוסט וואָס צו זאגען, יא, צי ניין. און אייגענטליך
האָט קליין פון איהר קיין ענטפער ניט געמאָנט, יעדענ-
פאלס ניט גלייך, איצט. אָבער ביי לאה'ז האָט דער דאזיגער
אַנבאָט ארויסגערופען אַ מאַדנעם געפיהל און אַ פלאַנטער-
ניש פון געדאַנקען. אפשר טאַקע יאָ? פארוואָס ניט? מעג-
ליך, אַז זי וואָלט געקענט זיין אַ גוטע לעהרערקע. זי האָט
געקענט אַלע קינדער פון דאַרף. אַלע קינדער האָבען זי גע-
קענט און האָבען זי ליעב געהאַט.

און זי האָט אַ טראַכט געטאַהן, ווי שעהן עס וואָלט
געווען אזא אַרבייט, און ווי אינטערעסאַנט... אַ לעהרערין
אין אַ איריש דאַרף. מיט דער צייט וועט דאָ ווערען איהר
היים, וועט פאַרגעסען אַז דער ווייטער, גרויסער שטאַדט
מיט איהר טומעל און מיט דער שטענדיגער נויט און אומ-
פאַרמיידליכער אַרבייט אין די ענגע, פאַרשטיקטע פאַבריי-
קען. זי האָט געטראַכט און געשמייכעלט צו זיך אליין.

לאַזאַר איז פאַרבייגעפאַהרען לעבען דער שולע, און
דערזעהנדיג פון ווייטען לאַה'ן. האָט ער אַפגעשטעלט
זיין פערד, און איז צוגעקומען.

— איז וואָס מאַכט מען? — האָט ער געזאָגט שטיל
און ווייך, ווי זיין שטייגער איז געווען, און האָט איהר
פעסט אַ דריק געטאַהן די האַנד.

לאַה האָט זיך פאַרלוירען. איהם האָט זי דאָ ניט ער-
וואַרט. די לעצטע צייט האָט זי איהם ניט אַפט געזעהן.
לאַזאַר איז געווען פאַרנומען אויפ'ן פעלד, און צו איהם איז
הויז איז זי ניט געקומען. זי האָט פאַרנומען קלאַנגען, אַז
צווישען לאַזאַר'ן און זיין ווייב זיינען פאַרגעקומען סצע-
נעס. זי האָט ניט געוואוסט, צי איז זי געווען שולדיג אין

דעם אָדער ניט, נאָר זי האָט געפיהלט, אַז צו לאַזאַר'ן איז
הויז ראַרף זי ניט געהן.

דאָס בלוט האָט הייס אַ שטראָם געטאַהן דורך איהר
קערפער. לאַזאַר'ס האַנד האָט זי געגלעט און געבריהט. זי
האָט לאַנגזאַם איהר האַנד ארויסגעצויגען פון זיינער, אזוי
ווי זי וואַלט דערפיהלט, אַז שאַרפע אויגען קוקען אויף איהר
פון הינטער די ווענט פון דער שולע.

— איך קום ביינאַכט צו אייך אויף וועטשערע —
האָט לאַזאַר געזאָגט אין אַ וויילע אַרום, און האָט אַ קוק
געטאַהן אויף איהר מיט אַ דורכדרינגענדען בליק.

לאַה האָט אַ ציטער געטאַהן. זי האָט ניט געוואוסט
צי דאָס איז געווען אַ ציטער פון פרייד אָדער אַ ציטער
פון שרעק. זי האָט זיך אַנגעשמרענגט צו זיין קאַלטבלויטיג
און מיט אַ לייכטען שמייכעל האָט זי איהם געענטפערט:
— איהר וועט אַלע מאָל זיין אַ חשוב'ער גאַסט — ביי
אַסנת'ען.

דאָס לעצטע וואָרט האָט זי, אזוי ווי ניט ווילענדיג,
שטאַרקער אַ דריק געטאַהן.

— וואָס עפעס ביי אַסנת'ען? — האָט ער איבער
געפרעגט. — און ביי אייך ניט?

לאַה האָט געשמייכעלט. וועטשערע, האָט זי געזאָגט.
מאַכט דאָך אַסנת, ניט זי.

— מיר דאַכט, אַז איהר זיינט היינט ניט גוט גע-
שטימט — האָט ער באַמערקט.

— פאַרוואָס עפעס? ניין. פאַרקעהרט... — זי האָט
זיך דערשראַקען פאַר'ן געדאַנק, טאַמער האָט זי איהם וועח
געטהאָן און באַליידיגט.

אַ וויילע איז לאַזאַר געשטאַנען אַהן ווערטער. דער-

נאך האט ער זיך אומגערדעהט אוועקצונעהן. די שקאפע
וואָס איז געווען געשפּאַנט אין זיין לייכטען שפּאַציר
וועגעלע, האָט געהירזשעט און אונגעדולדיג געגראָבען מיט
די פּיס די ערד אונטער זיך. נאר איידער ער האָט זיך גע-
זענענט, האָט ער נאך אין אַ כמעט־שטילען טאָן אַ זאָג
געטאהן צו לאה'ן:

— ווייסט איהר, אַז איך בלייב אליין?

זי האָט אַ קוק געטאהן אויף איהם פארוואונדערט:

— וואָס הייסט אליין?

לאַזאר האָט איהר דערצעהלט, אַז בעסי און די קינדער

פּאהרען אוועק.

לאַה איז געשטאַנען אַ צעטומעלטע, אזוי ווי זי וואָלט
מיט אַמאָל דאָס לשון פארלוירען. אין איין אויגענבליק זיך
נען איהר דורכ'ן קאַפּ דורכגעלאָפען פארשיעדענע מאַרנע
געדאַנקען, טונקעלע און צעמישטע, און אלע האָבען זיי
געהאַט אַ שייכות צו די קלאַנגען וואָס זי האָט געהערט.
אַז ביי לאַזאר'ען אין הויז זיינען פאַרנעקומען סצענעס...
זי האָט געפיהלט ווי די פּיס האַקען זיך איהר אונטער
און אַז אַט־אַט, וועט זי אַ פאַל טאַהן צו דער ערד ווי אַ
קלאַץ.

— איך פארשטעה ניט... איך פארשטעה ניט... —

האָט זי נאָכאָנאַנד געשטאַמעלט — גאָר פּלוצים... אזוי
אומגעריכט.

לאַזאר האָט געשמייכעלט. אַ קרומע מינע האָט זיך
צעלעגט אויף זיינע ליפּען. פאַר איהם, הייסט עס, איז עס
נאָך ניט אזאַ אומגעריכטע זאך. פריהער אָדער שפעטער,
האָט ער געוואוסט, וועט זיך איהר פאַרגלוקטען אוועקצור-
פּאהרען צו טאַטע־מאַמע. דערנאָך, אַז ס'וועט איהר דאַרט

מיאוס ווערען, וועט זי אפשר צוריקקומען... ס'איז ניט
דאס ערשטע מאל.

לאה האט זיך דערנאך בשום אופן ניט געקענט דער-
מאנען ווען לאזאר האט זיך געזעגענט און איז אוועקגע-
פאהרען, און ווען זי איז אוועק אהיים. עפעס איז דער איי-
בעריגער טייל פון יענעם טאג אריבער ווי א חלום. זי האט
געהאט א קאפ וועהטאג. דאס הארץ האט שטארק גענאגט
און האט מורא'דיג שנעל געקלאפט. זי האט דערפיהלט א
שטעכעניש אין דער זייט — צום ערשטען מאל פאר'ן גאנ-
צען זומער צייט. זי האט זיך געהיט, אז אסנת זאל עס
ניט באמערקען, און האט איהר אפילו ניט דערצעהלט, אז
לאזאר וועט קומען צו וועטשערע.

אבער לאזאר איז סיי ווי ניט געקומען. אומזיסט איז
זי געווען אומרוהיג, און אומזיסט האט זי געווארט. אומ-
זיסט האט זי זיך געהיט פאר אסנת'ען. אסנת האט פון
פריהער שוין געוואוסט, אז בעסי פאהרט אוועק.

לאה איז געווען אומרוהיג. דאס הארץ האט אלץ מעהר
גענאגט און געצויגען. עס האט געביינקט און געגארט, אז
לאזאר זאל קומען, און האט זיך געשראקען און געצאפעלט.
טאמער קומט ער... ניין. בעסער זאל ער זיין אין דער היים,
מיט ווייב און קינדער...

און אפשר, גאט אין הימעל, איז עס איהר שולד, וואס
בעסי פאהרט אוועק? אבער וואס אזוינס האט זי דען גע-
טאהן? זי האט דאך אויסגעמיטען אפילו צו באגעגענען
איהם... אמת, דאס הארץ איהר'ס איז די גאנצע צייט
אויסגעגאנגען פון ביינקשאפט... אבער ווער האט דען גע-
וואוסט פון דעם? ... אפילו פאר אסנת'ען האט זי דאך

איהר וועהטאג באהאלטען.

זי האט קוים דערלעבט די מינוט ווען מען האט אפ-געגעסען. זי האט ניט, ווי איהר שטייגער איז געווען, גע-האלפען אסנת'ען אויפרוימען אין קיד. זי איז גלייך אוועק אין צווייטען חדר און זיך א ווארף געטאהן אויף איהר גע-לעגער. דאס הארץ האט מורא'דיג געשלאגען. די שלייפען האבען געהאמערט און א שוויים האט באדעקט איהר שטע-רען. זי איז געלעגען שטיל, מיט פארמאכטע אויגען, און האט זיך צוגעהערט צום נאגען פון איהר הארצען און צו דער שטעכעניש אין דער זיט, וואס איז געווארען אלץ שטארקער. זי האט ביסלעכווייז פארלארען דעם פאדעם פון איהרע געדאנקען. אלץ האט זיך א מיש געטאהן פאר איהרע אויגען, און זי איז געבליבען ליגען שווער-אמע-מענדיג.

ווען זי איז געקומען צו זיך און האט געעפענט די אויגען, האט זי אזוי ווי א דערשראקענע געקוקט ארום זיך און ניט געוואוסט וואס מיט איהר טהוט זיך.

אסנת איז געזעסען לעבען איהר בעט און געהאלטען זי ביי דער האנד. זי האט זיך דערמאנט וואו זי איז, האט זיך צוגעטוליעט צו דער חבר'טע, באהאלטען דעם קאפ אין איהר שויס, און שטיל, אין זיך, געוויינט.

אסנת האט זי געגלעט איבער'ן קאפ און פון איהרע אויגען זיינען ארונטערגערונען א פאר טרעהרען. אין שטיל בעל איז געווען שטיל. עס האט זיך געהערט דאס אטעמען פון די קינדער און פון לייבע'ן, וועלכע זיינען געשלאפען אין צווייטען חדר.

קאפיטעל זיבען

איז א שעהנעם נאכמיטאג איז בעסי מיט די קינדער
אוועקגעפאהרען. בעסי האט זיך מיט קיינעם ניט געזע-
נענט, א חוץ מיט די גאר נאהענטע שכנה'ס. זי איז געווען
פארביסען די נאנצע וואך פאר'ן אוועקפאהרען, און אזוי
איז זי אויך געווען דעם לעצטען טאג.

לאזאר האט זי אוועקגעפיהרט צו דער באהן. קיינער
איז ניט געווען ביים געזעגענען זיך פון מאן און ווייב, און
קיינער האט ניט געוואוסט צי האבען זיי זיך צו-
קושט ביים געזעגענען אדער ניט. מענשען האבען שוין די
לעצטע צייט אנגעהויבען צו קוקען אביסעל קרום אין לא-
זאר'ס זייט, און שטילערהייט האט מען גערעדט, אז ער
איז ניט גוט צו זיין ווייב.

לאזאר האט ניט געוואוסט וואס מ'רעדט וועגען איהם.
און אפשר האט ער יא געוואוסט, נאך ס'האט איהם ניט
געארט. צוריקפאהרענדיג פון דער באהן איז ער געווען גוט
אויפגעלעגט, און די אויגען האבען אפילו געפינקעלט מיט

אן אומהיימליכען גלאנץ. ער האָט געלאזט לויפען די לייכט־
פּוסיגע שקאַפע און אַליין האָט ער זיך אויסגעשטרעקט
איבער'ן וועגעלע און מיט אַ שמייכלענדיגען בליק געקוקט
ארויף צום לויטער־בלויען הימעל. זיין בליק איז געווען פריי
און לוסטיג, אזוי ווי ביי אן ארעסטאַנט, ווען ער דערשפּירט
די פרייקייט, נאָך מאַנאַטען־לאַנג זיצענדיג פארשפּאַרט אין
חפיסה.

איצט איז ער געוואָרען אַ שטענדיגער גאַסט ביי
לייבער'ן און ביי אסנת'ען. די גאַנצע פּרייע צייט האָט ער
דאָרט פאַרבראַכט. פאַרנאַכט, אזוי גיך ווי ער איז פאַרטיג
געוואָרען מיט דער ארבייט אויפ'ן פעלד, האָט ער איינגע־
שפּאַנט די שקאַפע אין לייכטען וועגעלע, אָדער האָט זיך
ארויפגעכאַפט אויף זיין פלינקען רייט־פּערד, און איז אוועק
צו לייבער'ן. לאה האָט יעדען אווענט געווארט אויף איהם מיט
אַ שטאַרק קלאַפענדיגען האַרצען.

אַפּטמאָל האָט לאַזאַר זי אַרויסגענומען אויף אַ שפּאַ־
ציר, אַמאָל צופּוס, און אַמאָל — פאַהרענדיג אויפ'ן וועגעלע.
לאה האָט בעסער ליעב געהאַט צו שפּאַצירען צופּוס. זיי
נען זיי, באַלד נאָך וועטשערע, ארויס אויפ'ן פעלד, פאַר־
נומען זיך מיט'ן וועג ביז אויף יענער זייט פּונ'ם שמאָלען
וואסער־שטראָם, וואָס האָט זיך געצויגען פון די בערג, ביז
זיי זיינען ערגעץ פאַרשוואונדען געוואָרען אין די שאַטענס
פון דער אַנקומענדיגער נאַכט.

לאַזאַר האָט גערעדט מיט באַגייסטערונג וועגען דעם
דאָרף, וואָס איז געוואָרען זיין לעבענס־חלום. ער האָט פאַר
איהר געמאָלען מיט די שענסטע בילדער דאָס לעבען, וואָס
מ'וועט דאָ, אין דאָרף, לעבען ווען אלץ וועט זיך בעסער

איינארדנען. ער האָט גערעדט וועגען דעם דאָזיגען דאָרף
ניט בלויז ווי יועגען אָן אונטערנעהמונג פון אַ גרופע מענ-
שען, צו בויען פאר זיך אַ היים, נאר ווי אויף אַן ארכיט
וואָס דארף באווייזען דער וועלט, אַז אידען קענען זיין פאר-
מערס. ווען ער האָט גערעדט וועגען דעם, האָבען זיך זיינע
שוואַרצע אויגען אזוי ווי איבערגעצויגען מיט אַ פייכט-
גלאַנציגען נעבעל, און זיין שטימע האָט געקלונגען צארט
און פאַרטרוימט.

פון בעסי'ן האָט ער קיינמאָל אַ וואָרט ניט גערעדט.
האָט אפילו איהר נאָמען ניט דערמאָנט, און לאַה אליין האָט
אויך אויסגעמיטען צו דערמאָנען איהר נאָמען, כאַטש איהר
געשטאַלט, מיט דעם בייזען שמייכעל אויף די דינע, פאַר-
שלאַסענע ליפען, איז אַלע מאָל געשטאַנען פאַר איהרע אוי-
נען און — צווישען איהר און לאַזאַר.

צומאָל פלעגט לאַזאַר אָנהויבען רעדען פון זיין אינ-
געלע, מאַרק, וועמען ער האָט שטאַרק לייעב געהאַט. מאַרק
איז שוין געווען אַ היבשער און פלעגט איהם שרייבען אָפטע
בריוולעך. איינס פון די בריוולעך האָט ער אַמאָל איבער-
געליענט פאַר לאַה'ן, און זי האָט דערפיהלט, אַז זי האָט
איהם שטאַרק לייעב געקראַגען, דעם קליינעם מאַרק.

און מיט אַמאָל האָט זיך צוריקגעקעהרט דער לעבעדי-
גער גלאַנץ אין איהרע אויגען, און ווידער האָבען איהרע
כלייכע באַקען גענומען זיך רויטלען. זי האָט ווידער גע-
נומען לאַכען פריי און שטיפעריש, און אַ זינגענדיגע האָט
זי דעם גאַנצען טאָג געהאלפען אַסנת'ען אין דער ארכיט.
אַסנת האָט שטיל צוגעקוקט די ענדערונג אין איהר חבר'טע.
און האָט עפעס דערשפירט מיט אַמאָל אַן אומהיימליכקייט.

וואָס זי האָט מיט קיין נאָמען ניט געקענט אָנרופען. פונ'ן דעסטוועגען, אז לייבע האָט געפרובט עפעס זאָגען, האָט זי איהם אויסגעלאַכט.

לייבע איז אפט געקומען צווישען די פארמער-שכנים. פאר איהם האָט מען זיך ניט געהיט מיט א ווארט. נאכ'ן מעהר, מ'האָט איהם א סך מאָל אפילו אויפגעווארפען פאר וואָס לאַזאר פארברענגט אזוי פיעל צייט ביי איהם אין שטוב. פריהער פלעגען זיי זאגען מיט א בייזען ווינק פונ'ם אויג, איז ער גאָר אזוי אָפט צו איהם ניט געקומען.

לייבע'ן האָט יעדער וואָרט געשטאַכען אין האַרצען. ביידע זיינען זיי איהם געווען ליעב, אי לאַזאר אי לאה, און ער האָט זיך געשראַקען, אַליין ניט וויסענדיג פארוואָס. ער האָט באַמערקט, אז די לעצטע צייט האָט דער עולם געקוקט קרום אויף לאַזאר'ען, און ער האָט ניט געקענט וויסען צי איז עס דערפאר וואָס ער פארברענגט אזוי אָפט מיט לאה'ן, צי דערפאר וואָס בעסי איז אוועקגעפאַהרען מיט די קינדער, צי דערפאר וואָס לאַזאר'ס פעהיגקייטען האָבען זיך מעהר ווי אן אנדערענס געוואָרפען אין די אויגען, און וואָס אפילו די קריסטליכע פארמערס האָבען זיך אָנגעהויבען צו רעכענען מיט זיינע מיינונגען וועגען דער ארבייט אויפ'ן פעלד.

לאַזאר האָט אומבאוואוסט געשפירט, אז עפעס קומט פאָר ארום איהם. ער האָט עס געשפירט אין די בליקען, מיט וועלכע זיינע פריינד האָבען איהם באַגעגענט, און אין זייערע צוויידייטיגע רייד וואָס זיי האָבען אזוי זיך, אין שפאַס, גערעדט. ער האָט געלאַכט פון דעם, געלאַכט פון זיי, און אפילו פון זיך אַליין, ווען אן אומהיימליך געפיהל האָט זיך דערוועקט אין זיין האַרצען. וועמען טהוט ער שלעכטס? מיט וואָס איז ער איצט ערגער געוואָרען ווי פריהער מיט

צוויי און מיט דריי חדשים? ס'איז קנאה, האָט ער זיך געזאָגט, ווייטער נישט.

לייבע האָט אַ סך מאָל געפיהלט ווי דורכצורעדן זיך מיט איהם וועגן דעם, אָבער ער האָט קיינמאָל קיין מוטה ניט געהאַט דערצו. און ער האָט טאַקע ניט געוואוסט ווי אזוי אָנצוהויבען אַזאַ שמועס. וואָס קען ער איהם זאָגען, לאַזאַר'ען? אַז מענשען רעדען? ווייסט ער, אַז לאַזאַר לאַכט זיך אויס פון לייטישע רייד; רעדען מיט איהם וועגען לאַה'ן? מיט וועלכען רעכט קען ער זיך אריינמישען אין זיינע פיהרונגען, פאַר וועלכע נאָר ער אַליין, לאַזאַר, איז פאַראַנטוואָרטליך? און ניט קענענדיג רעדען מיט לאַזאַר'ען, האָט ער איינמאָל אַנגעהויבען צו רעדען מיט זיין ווייב ווער ער די אלע שווערקייטען, וואָס האבען זיך אַנגעקליבען אויף זיין האַרצען.

— דו קענסט דיר גאָר ניט פאַרשמעלען, — האָט ער געזאָגט — צו וואָס אַזאַ פיהרונג קען ברענגען.

— נאַרישקייטען! — האָט אסנת געפרובט זיך אויס־לאַכען. אָבער זי אַליין האָט געפיהלט, אַז מיט דעם איינעם וואָרט האָט זי גאָר ניט געזאָגט. זי האָט געפיהלט די שווער־קייט און די אומהיימליכקייט אין איהר אייגענעם האַרצען, אָבער זי האָט עס ניט געוואָלט אַרויסצייגען פאַר'ן מאַן. לייבע האָט ווידער אָנגעהויבען:

— ס'קען מיינען מעהר ווי אַ טראַגעדיע פאַר לאַה'ן... — וואָס מיינסטו? — האָט אסנת פאַרוואונדערט אַ פּרעג געטאָהן.

— דאָס קען אַנריהרען דעם נאַנצען ישוב, — האָט לייבע געזאָגט.

— נאַרישקייטען! — האָט ווידער אסנת אויסגעשריען.

דאָס מאָל מיינענדיג טאַקע מיט אן אמת, אַז דאָס, וואָס
לייבע האָט ערשט געזאָגט, איז אַ נאַרישקייט.

— געה, הער וואָס מענשען רעדען, — האָט ער גע-
זאָגט. — דאָס דאָרף איז יונג, די מענשען זיינען נאָך אין
זייערע ערטער ניט אַיינגעוואַרצעלט. די לייכטסטע פּאַסירונג
קען אלץ איבערקעהרען און אַ תּל מאכען.

— דו רעדסט פאַרשטעלטע ווערטער, — האָט זי גע-
זאָגט.

לייבע איז געוואָרען גערוועזן, האָט אַ מאַך געטאָהן מיט
דער האַנד און האָט אָפּגעהאַקט דעם שמועס. מעהר האָט ער
שוין מיט זיין ווייב ניט געפרובט רעדען וועגען דעם.

אַ שטילער, אן אומעטיגער איז ער דערנאָך געזעסען
ביים טאַפּער. געהערט די שפּאַסערייען פון לאַזאַר'ן און
דאָס שטילע געלעכטער פון לאַה'ן. ער האָט געוואָלט מיט-
לאַכען און האָט ניט געקענט. ער האָט געזעהן אזוי ווי אַ
פּייערדיגער שטראַהל וואָלט זיך איבערגעטראַגען פון לאַזאַר'ס
אויגען צו לאַה'ס, און צוריק, און האָט געפּיהלט ווי איהם
ווערט הייס און ענג צו זיצען ביים טיש.

ער האָט זיך אויפּגעהויבען, געזאָגט, אַז ער איז שטאַרק
מיעד, און איז ארויס אויפ'ן הויף. דער אווענט איז געווען
אַ מילדער און אַ שטילער. דער הימעל איז געווען טיעף און
אויסגעשטערענט און איבער די שפיצען פון די מזרח בערג
איז נאָך וואָס אויפּגעגאַנגען אַ גרויסע, פּולע לבנה.

ער האָט זיך אוועקגעזעצט אויפ'ן גאַניקעל, פאַררוי-
כערט די ליולקע און ארויסגעלאָזען גאַנצע וואָלקענס מיט
רויך פון די נאָזלעכער. מיט אַמאָל האָט ער זיך געגעבען
אַ הויב פּונ'ם אָרט און האָט שטאַרק אָנגעשטרענגט דעם
אויער. עפעס אַ שווער אַטהעמען האָט זיך דערהערט פון

דער שטאָל, און לייבע האָט דערפיהלט ווי אַ קאלטער
שווייס האָט באַדעקט זיין שטערען.

ער האָט געגעבען אַ לויף צו דער שטאָל, און זיין ערש-
טער געדאַנק איז געווען דאָס קעלבעל, לילי.

פאַרנאַכט האָט לאה, ווי אלע מאָל, אַרויסגעלאָזען
לילי'ן זיך פאַשען אויף דער גרין-שמעקענדיגער היי. לייבע
האָט איהר אָנגעזאָגט עטליכע מאָל, אז ס'איז געפעהרליך
פאַר'ן קעלבעל, עס קען זיך איבערעסען מיט דעם פעטען
גראָז, באַקומען נאָז אין מאָגען און אַוועקפאלען. לאה האָט
אָפגעהיט, אז דאָס קעלבעל זאָל מעהר ווי עטליכע מינוט
ניט זיין אויפ'ן גראָז, נאָר לייבע איז אַלע מאָל געווען אומ-
רוהיג וועגען דעם.

דאָס שווערע אַטעמען, וואָס האָט זיך געטראָגען פון
דער שטאָל, האָט אויף איהם אָנגעוואָרפען אַ שרעק. פונקט
אַזוי שווער האָט דאָך געאַטעמט בענדער'ס רויט-געפלאַקמע
קוה, ווען זי האָט זיך אָנגעגעסען מיט גרינער היי און האָט
געפלאַצט...

מיט אימפעט האָט ער אן עפען געמאָהן די טיר און
ס'האָט אויף איהם אַ שלאָג געמאָהן מיט אַ וואַרעם פאַר-
שטיקמען ריח, וואָס האָט זיך געטראָגען פון אינוועניג. דאָס
קעלבעל האָט זיך געגעבען אַ ריח פונ'ם שטריק, מיט וועל-
כען ס'איז געווען צוגעבונדען צום רינג, און איז, ווי אונ-
טערגעשאַסען, אַרויסגעלאָפּען אויפ'ן הויף.

לייבע איז ארויס נאָכ'ן קעלבעל, האָט עס געוואָלט אָנ-
כאַפען ביים אַפגעריסענעם שטריק, וואָס האָט זיך געשלעפּט
אויף דער ערד און האָט ניט געקענט. ביים ליכטיגען שוין
פון דער לבנה האָט ער דערזעהן ווי ביים קעלבעל איז דער
בויד געוואָרען אומגעוועהנליך גרויס און אויפגעבלאָזען.

ס'האָט געעפּענט דאָס מויל, אַרויסגעשטעקט די פּויכט
גלאַנציגע צונג, און איז אַרומגעשפרונגען רעווענדיג, אזוי ווי
זוכענדיג אַביסעל לופט.

לייבע איז געוואָרען פאַרצווייפעלט און האָט זיך מיט
ביידע הענד אַ כאַפּ געטאָהן ביים קאָפּ. אויפ'ן ערשטען אוי-
געבליק האָט ער ניט געוואוסט וואָס צו טאָהן, דערנאָך האָט
ער מיט אימפעט געגעבען אַ לויף צו דער טיר, און גענומען
שרייען ניט מיט זיין קול:

— גיכער, קומט ארויס, דאָס קעלבעל איז פאַרביי.

פון אינוועניג האָט זיך געטראָגען דאָס זעלבע געמיט-
ליכע געלעכטער ווי פריהער. לאַזאר האָט עפעס דערצעהלט,
געוויצעלט זיך און געלאַכט. אסנת האָט געהאַלטען אין אַרונ-
טערנעהמען די טעלער פון טיש, און די קינדער, עטעלע און
וועוועלע, האבען איינגערדעמעלט אויף זייערע בינקלעך.

לייבע'ס געשריי האָט זיי אַלעמען אויפגעוועקט אזוי
ווי פון שלאָף, און אַלע, אפילו די קינדער, זיינען דערשראָ-
קענע אַרויסגעלאָפּען אויפ'ן הויף.

לייבע האָט דערוויל אָנגעכאַפט דעם שטריק, וואָס איז
געווען צוגעבונדען צו ליפ'ס האַלז, און האָט גענומען שלע-
פען דאָס קעלבעל צוריק צו דער שטאַל. אַ שווייס האָט
איהם באַשלאָגען און די אויגען אין קאָפּ האָבען זיך איהם
גערעהט ווי ביי אַ צעדולטען.

לאַזאר איז צוגעלאָפּען און האָט איהם געהאַלפּען. ער
האָט באַלד דערזעהען וואָס מיט'ן קעלבעל איז געשעהן. ער
האָט געהייסען ניט אַריינפיהרען עס צוריק אין שטאַל, נאָר
האַלטען עס אין דרויסען, אויף דער פּרישער לופט. אסנת'ען
האָט ער געהייסען ברענגען אַ פּלאַש זויער-מילך, און אַליין
האָט ער אַרויסגענומען פון דער קעשענע אַ שאַרף, גלאַנציג

מעסערעל. אין ערנסטען פאל איז עס דאָס בעסטע מיטעל — דורכשטעכען אן אדערעל, און אַרויסלאָזען דעם נאָז, וואָס האָט זיך אָנגעקליבען אין מאָנען.

לאה האָט אַרויסגעלאָזען אן אונטערדריקטען געשריי און האָט זיך אַ כאַפּ געמאַהן מיט ביידע הענר ביים האַרץ. אַ דערשראָקענע און אַ פאַרצווייפעלטע איז זי געבליבען שטעהן ביי דער זייט, פיהלענדיג ווי די פיס האַקען זיך איהר אונטער.

אסנת, מיט אַ פאַרשטעקט פאַרטוך און מיט אַ צור שראָקענעם בליק, איז געקומען צו לויפּען פון קיד מיט אַ פּלאַש זויער-מילך, נאָר בעת זי איז נאָך געווען אין מיטען וועג, האָט זיך דאָס קעלכעל ווידער אַ רים געמאַהן אין דער הויך, האָט אַ שפרונג געמאַהן און אַרויסגעלאָזען אַ רעווע, און איז אַוועקגעפאלען אויף דער ערד. אַ ווילעל האָט עס געוואָרפען מיט די דינע פיס, געדריגעט מיט זיי אין דער לופט, דערנאָך איז עס געבליבען ליגען שטיל, מיט נרויסע, גלעזערנע, אָפען-געבליבענע אויגען, און מיט די פיס פאַר ריסען אין דער הויך.

לאַזאַר האָט רוהיג פאַרמאכט דאָס מעסערל און האָט עס צוריק אריינגעלעגט אין קעשענע, און לייבע איז געבליבן בען שטעהן מיט אַן אַרונטערגעלאָזענעם קאַפּ, אזוי ווי אַ פאַר'משפּט'ער. ביי אסנת'ען איז די פּלאַש זויער-מילך אַרויסגעפאלען פון די הענט און האָט זיך צעבראָכען.

אויף דעם ערשטען אויגענבליק האָבען זיי אלע פאַר געסען אַן לאה'ן, וועלכע איז די גאַנצע צייט געשטאַנען ביי דער זייט. מיט אַמאָל האָט זיך דערהערט אַ היסטערישער געשריי, וואָס האָט זיך ביי איהר אַרויסגעריסען פון האַלז.

און ווי גרויס זי איז, איז זי אוועקגעפאלען אויף דער ערד,
ניט ווייט פונ'ם קעלבעל.

דער איינציגער, וואָס איז געבליבען שטעהן אומבאַ-
וועגט אויף זיין אָרט, איז געווען לייבע. אסנת און לאַזאַר
האַבען זיך אַ וואָרף געטאַהן צו לאַה'ן און זי גענומען
מינטערען.

לאַה איז אַ ביסעל געקומען צו זיך און האָט מיט ווילדע
אויגען געקוקט ארום זיך. איהר בליק איז געפאלען אויפ'ן
קעלבעל, וואָס איז געלעגען ווי אַ גרויסער, אויפגעשוואַלע-
נער באַרג אַנטקעגען דער שיין פון דער לבנה, און ווידער
האָט זי פאַרוואָרפען דעם קאַפּ מיט אַ קוויטש. אסנת און
לאַזאַר האָבען זי אַרײַנגעפיהרט אין שטוב, אַרײַנגעלעגט אין
בעט, און געבליבען וואַכען לעבען איהר די גאַנצע נאַכט.

לאַה האָט זיך געוואָרפען אין היץ און אין קעלט און
האָט ניט אויפגעהערט צו וויינען. אָבער קיינער, חוץ לאַ-
זאַר אפּשר, האָט ניט געוואוסט דעם אמת'ען באַדייט פון
איהר היסטערישען אָנפאל.

קאפיטעל אכט

עס זיינען אָנגעקומען די סוף־זומער טעג, און דאָס פעלד און דאָס גאַנצע דאָרף האָט אַן אַנדער פנים באַקומען. דער האָבער איז געווען אָפגעשניטען און איז געשטאַנען אין גע־בונדענע סנאַפּעס אויפ'ן פעלד. פון צווישען די געלע שמע־כעלעס, וואָס זיינען פאַרבליבען פון דעם אָפגעשניטענעם האָבער, האָט אַרויסגעקוקט די געל־פאַרדאַרטע ערד, וואָס האָט געדורשט נאָך אַ ביסעל וואַסער. די לופט איז אלץ געווען אזוי טרוקען און אזוי הייס ווי דעם גאַנצען זומער, נאָר אַרום די בערג האָבען זיך געקליבען לייכט־גרויע וואַל־קענס, — אַן אַנזאָג, אַז די פריהע סעפטעמבער רעגענס זיי־נען שוין ניט ווייט.

דאָס דאָרף האָט געאַטעמט מיט סוף־זומערדיגקייט, און די לופט האָט געשמעקט מיט ערב די אידישע ימים טובים. דער עולם איז געווען שטאַרק פאַרפאַרעט, אי אויפ'ן פעלד

אי ארום דער שולע, וואָס איז שוין געווען כמעט אינגאנצען פארטיג, און מען האָט זיך שוין געגרייט צו עפענען זי מיט פארטד. מען האָט געשמעקט, אז די „קאונטי“ האָט שוין באשטימט אַן עלטערען מאַן, אַ פראַקטישער לעהרער, אלס „פּרײַנספּאַל“.

ביי די מיטינגען, וואָס זיינען נאָך אַלץ פאַרנעקומען ארום דער „גרעינערי“, ביז די שולע וועט אינגאנצען פאַרטיג טיג ווערען, האָט מען גערעדט וועגען דעם ווינטער, וואָס רוקט זיך אָן, און וועגען דעם, אז דער עולם דאַרף באַציי-טענס אנהויבען פאָהרען אין די בערג, כל זמן ס'איז נאָך טרוקען, און זיך פאַרגרייטען מיט האָלץ צום הייצען. מ'האָט גערעדט וועגען דינגען אַ דרעש-מאַשין, וואָס זאָל אויסדרע-שען די גאַנצע תבואה, דעם ווייץ און דעם האָבער, וואָס די פאַרמערס האָבען דורכ'ן זומער אַרונטערגענומען פון פעלד, און מ'האָט גערעדט וועגען קריגען אַ קונה, וואָס זאָל אָפּ-קויפען די גרויסע סטויגען היי, וואָס זיינען געשטאַנען אויף די הויפען, און וואָס די פאַרמערס האָבען פאַר זיך ניט באַדאַרפט.

די לעצטע צייט איז לאַזאַר ביי די דאָזיגע מיטינגען געווען כמעט אינגאנצען אַ זייטיגער מענש. ער האָט געקוקט מיט אַ קרום שמייכעלע ארום זיך, אזוי ווי ער וואַלט אפגע-שפעט פון די מענשען, וואָס האָבען איהם צוגעוואַרפען בייזע בליקען. איצט האָט ער שוין געוואוסט, אז „מ'רעדט“. גוטע פריינד האָבען עס צוגעטראָגען צו זיינע אויערען, און ער האָט באַמערקט ביי די מיטינגען, אז אלע וויכטיגע אַרביי-טען, וואָס פלעגען געוועהנליך איבערגעלאָזט ווערען אויף זיינע הענט, זיינען אוועקגעגעבען געוואָרען צו אנדערע. לאַזאַר האָט ווידער קרום געשמייכעלט. אַ סך וועלען זיי אויפ-

טאָהן אָהן איהם! ...

— דער עיקר וואָס מיר דאַרפֿען אין זינען האָבען —
האָט איינמאָל גע'טענה'ט דער פֿארמער קליין ביי אַ מיר
טינג — איז, אז אונזער דאָרף איז נאָך זעהר יונג, קען נאָך
ניט שטעהן אויף די אייגענע פֿיס, און דאָרף אָפּטמאָל אַנד
קומען צו דרויסענדיגער הילף. היינטיגס יאָהר איז ביי אונז
דאָס ברויט געראַטען, און דאָך וועלען מיר ניט האָבען גענוג
צו צאָהלען אונזערע חובות און דורכצולעבען דאָס גאַנצע
יאָהר. מוזען מיר זיך דערפֿאַר אָפּהיטען, אויפֿיהרען זיך
לייטיש, כדי צו געפינען חן אין די אויגען פֿון גוטע מענשען.
און ניט האָבען צו טאָהן מיט אַזעלכע, וואָס פֿאַרנעסען ווער
זיי זיינען, וואו זיי זיינען, און אז זייער יעדער קרומער
טריט קען אומברענגען דעם גאַנצען ישוב.

ביי די דאזיגע ווערטער האָט קליין צונעוואַרפֿען
אַ בייזליך־שפיציגען בליק אין לאַזאַר'ס זייט. נאָר
לאַזאַר האָט נאָר געקוקט אויפֿ'ן ווייטען פֿעלד און דאָס שפּאַך
טישע שמייכלע איז אלץ ניט אַרונטער פֿון זיינע ליפֿען.
מ'האָט געקענט מיינען, אז ער האָט ניט געהערט אַ וואָרט
פֿון דעם וואָס קליין האָט גערעדט.

ער האָט אָבער יא געהערט. ס'איז איהם אפילו ווארעם
געוואָרען אין יעדען אבר, און ער האָט געפֿיהלט ווי זיין
שטערען איז באַדעקט געוואָרען מיט אַ קלעפיגען שווייס.
ער האָט געפֿיהלט ווי די פֿלייצע זיינע ווערט דורכגעשטאָך
כען פֿון שאַרפע בליקען, אָבער ער האָט זיך געמאַכט ניט
וויסענדיג און ניט הערענדיג, און נאָכ'ן מיטינג האָט ער,
ווי אַלע מאָל, געשפּאַסט און געוויצעלט זיך מיט די באַ-
קאַנטע, און איז דערנאָך אַוועג זיין וועג — צו לאַה'ן. מענ-
שען האָבען איהם נאָכגעקוקט און געהויבען מיט די אַקסלען.

לאה האָט אלע מאָל געווארט אויף איהם מיט א קלאַר-
פענדיגען הארצען און מיט ביינקענדיגע אויגען. אן אומרוי-
היגקייט האָט זיך באַהאַלטען אין איהר בליק, און אַפּטמאָל
האָט זי געפיהלט ווי דאָס הארץ צאפעלט זיך עפעס מורא-
דיג, אַזוי ווי אין ערוואַרטונג פון גרויסע פאסירונגען, וואָס
זי קען ניט וויסען צי וועלען זיי איהר ברענגען פרייד אָדער
טרויער. זי איז ווידער געוואָרען שטיל, אַזוי ווי איינגע-
שלאָסען אין זיך און אַזוי ווי באַהאַלטענדיג עפעס פון זיך
און פון אנדערע. זי איז געגאנגען לאנגזאם, אַזוי ווי ציי-
לענדיג די טריט, און קוקענדיג ארום זיך אַזוי ווי איינער
וואָס האָט מורא אז מ'שפירט איהם נאָך. צומאָל, ווען זי
איז געווען אליין אין הויז, פלעגט זי זיך אַפּשטעלען ביים
שפיגעל, קוקען אויף די בלויע רינגען, וואָס האָבען זיך מיט
אַמאָל גענומען טונקלען ארום איהרע אויגען; אויף די רויט-
ליכע פלעקען, וואָס האָבען זיך באוויזען אויף איהרע באַקען,
און אויף איהר דינער פיגור, וואָס, האָט זיך איהר געדאַכט,
האָט אָנגעהויבען פולער און רונדער ווערען.

אסנת איז געווען די איינציגע פאר וועמען לאה האָט
קיינ סוד ניט געהאַט, און פאר וועמען זי פלעגט אַפּט אויס-
וויינען איהר הארץ. אין די שטילע נעכט, בעת לייבע און די
קינדער זיינען פעסט געשלאָפען און לאַזאַר איז שוין לאַנג
געווען אוועקגעגאַנגען צו זיך אַהיים, פלעגען ביידע חבר-
טעס זיצען אויפ'ן גאַניקעל און אין דער שטיקקייט פון דער
נאַכט האָט לאה באַהאַלטען דעם קאַפּ אין אסנת'עם שויס
און זיך באַגאַסען מיט הייסע טרעהרען. דעמאָלט פלעגט זי
שוין כמעט גאָר ניט רעדען, נאָר אויפהויבען איהר שטומען
בליק אויף דער חבר'טע, בעת די ליפען האָבען שטיל גע-
שעפּטשעט: וואָס וועט זיין? וואָס וועט איצט זיין?

— דו דארפסט אוועקפאהרען — האט אסנת איהר געגעבען צו פארשטעהן. — דאָ וועסטו לאַנג ניט קענען בלייבען.

— וואוהין פאָהרען? צו וועמען פאָהרען? — האָט לאַה געפרעגט מיט אַ בעמענדיגען בליק, אזוי ווי זי וואָלט זיך געבעטען ביי דער חבר'טע, אַז זי זאָל זי ניט פאַרטרייבן בען פון דעם איינציגען ליכטיגען ווינקעלע, וואָס זי האָט געפונען אויף גאָט'ס וועלט.

— איך וויל קיינעם בליק ניט שטערען — האָט זי געזאָגט צו אסנת'ען. — איך מאָן ניט פון קיינעם און פאַר לאַנג ניט גאָר ניט... נאָר אַ ביסעלע בליק, אַ ביסעלע וואַרימ קייט... איין ליכטיגען בליק זיינעם... איין ליכטיגען שטראהל פון זיינע אויגען...

זי האָט אָנגעהויבען אויסמיידען מענשען און האָט זיך זעלטען באַוויזען צו אַ מיטינג. זי האָט זיך געשראַקען, טאָר מער זעהט מען עפעס אויף איהר, טאָמער באַמערקט מען עפעס אויף איהר. דאָס בלייבען אָפט אַליין האָט נאָך מעהר אומעט אָנגעיאָגט אויף איהר, און איהר איינציגע טרייסט זיינען געווען די אווענדען, ווען לאַזאר איז געקומען, און זיי פלעגען צוזאַמען שפאַצירען אויפ'ן וועג, וואָס האָט זיך געצויגען הינטערען דאָרף, ווייט אויף יענער זייט פון דעם שמאַלען וואַסער-שטראָם.

אַ ניי לעבען איז געקומען אויף איהר, ווען זי האָט געפיהלט לאַזאַר'ען לעבען זיך. זי האָט זיך פעסט אָנגעקלאַד מערט אַן זיין אָרעם, אזוי ווי זוכענדיג שוץ ביי איהם. זי האָט געקוקט אין זיינע שוואַרצע אויגען און האָט געטרונקען פון זיי מיט אַ דורשטיגקייט אין איהר יעדען אבר. געהענדיג מיט לאַזאַר'ען איז יעדער מינדסטער שרעק ערנעץ פאַר

שוואונדען, און זי האָט ניט געפרעגט מעהר „וואָס וועט
איצט זיין?" זי האָט אַפילו ניט באַמערקט, אַז די לעצטע
צייט איז לאַזאַר געוואָרען אַ ביסעל אומרוהיג און איז אָפט
געבליבען שטיל־פארטראַכט אין מיטען רעדען.

זי האָט אָבער יא געזעהען און געפיהלט די בליקען מיט
וועלכע לייבע האָט אויף איהר געקוקט. דאָכט זיך לייבע איז
איהר פריינד, ניט וועניגער ווי אסנת, און דאָך האָט זי גע-
פיהלט אזוי ווי אין זיין שווייגען און אין זיין שטומען בליק,
וואָס ער האָט אָפט אָפגעווענדט אָן אַ זייט ווען ער האָט
זי באַגעגענט, וואָלט זיך אויסגעדריקט ניט בלויז זיין איי-
גענער געפיהל צו איהר, נאָר אלץ וואס די מענער און
פרויען פון דארף האבען געפיהלט צו איהר. זי האָט זיך ארומ-
געזעהן, אַז דאָס קליינע דאָרף איז ניט די גרויס־שטאָדט. דאָ
מוז מען זיך באַגעגענען פנים אל פנים מיט יעדען איינציגען
מענשען, און אז מען קען פון קיינעם קיין סוד ניט באהאַלטען.

ניין. זי איז ניט ביז געווען אויף די דאָזיגע מענשען.
זיי האָבען זי ניט פאַרשטאַנען. ניט געקענט באַגרייפֿען וואָס
זי לעבט איבער, און ווי איהר האַרץ, אויסגעטריקענט פון
יאָהרען־לאַנגען לעבען אין דער גרויסער שטאָדט און אין
די פאַר'חש'טע שעפער, האָט געביינקט און געלעכצט נאָך
אַ רגע גליק; אבער זי האָט זיי בעסער פאַרשטאַנען, און
האָט זיי מוחל געווען.

עס איז אָנגעקומען דער טאָג פון דעם גרויסען יום
טוב — דאָס אויפגעגען פון דער שולע. ס'איז געווען סוכות
צייט. דער עולם האָט זיך פון גאַנץ פריה געפיהלט יום־
טוב'דיג אויפגעלעגט און מען האָט זיך באַצייטענס פאַר-
פּוצט אין די יום־טובדיגע קליידער. אסנת איז געווען אַ

שיינענדיגע און א גליקליכע. זי און לאה און די שווארץ
חנ'עוודיגע דזשעני זיינען געווען די קאָמיטע, וואָס האָט
געדאַרפט דעקאַרירען די שולע און פאַרפּוּצען זי מיט בלוי-
מען. אָבער לאַה האָט ניט געוואָלט געהן אהין.

— דאָס איז דאָך נאַריש, — האָט אסנת איבער איהר
געערט — מ'קען בלייבען אין הויז ווען ס'איז א מיטינג,
אבער אין אזא טאָג ווי היינט? מענשען וועלען דאך רעדען.
לאַה האָט געוואוסט אז אסנת איז גע-
רעכט, און אז אויסבאהאלטען זיך פון מענשען איז אן
אוממעגליכע זאַך. אָבער דאָס הארץ איז איהר היינט געווען
שווערער ווי אַלע מאָל, און שטומער ווי אַלע מאָל, האָט זיך
איהר געדאַכט, איז היינט געווען לייבע'ס בליק. עפעס אזוי
ווי ער וואָלט פאַרשלאָסען אין זיין האַרצען א שווערען וועהר-
טאָג, וואָס קיינער, הויז איהם, האָט עס ניט געקענט פיהלען
און פאַרשטעהן.

אַהן חשק האָט זיך לאַה אָנגעטאַהן אין איהר ווייט-
זיידען קלייד, וואָס זי האָט מיטגעבראַכט פון שטאָרט, און
אין איהרע גאַלד-בלאָנדע האָר האָט זי אריינגעשטעקט
עטליכע רויט-וויילדע בלימעלעך, וואָס לאַזאַר האָט פאַר איהר
אָנגעריסען אויפ'ן פעלד. זי האָט אַ קוק געטאַהן אויף זיך
אין שפיגעל. אזוי ווי אַ כלה אין טאָג פון איהר חופּה —
אַזא געדאַנק איז איהר דורכגעלאָפען דורכ'ן קאַפּ. אָבער
איהר פנים איז געווען בלאַס, מיט צוויי רויטליכע פלעקען
אויף די באַסען. דער בליק פון די אויגען איז ווידער געווען
אומרוהיג. דאָס הארץ האָט געהאַמערט און אין דער זייט
האָט ווידער אַ שטאָך געטאַהן, אזוי ווי דעמאָלט, אין יענער
נאַכט, ווען ליילי איז אוועקגעפאַלען. דערמאָנענדיג זיך אָן
דעם קעלבעל'ס טויט, איז אויף איהר אָנגעפאַלען א מורא

און זי האָט זיך פארשטעלט דאָס פנים מיט ביידע הענט. דאָס האָט אָבער ניט געהאַלפּען. זי האָט דייטליך געזעהן פאַר זיך יענע שרעקליכע סצענע, ווי לילי איז געבליבן בען לינגען ווי אן אויפגעשוואַלענער בארג אינ'ם שוין פון דער לבנה, מיט די דינע פיס פאַרריסען ארויף צו. זי האָט געפיהלט ווי דאָס קעלבעל קוקט אויף איהר מיט גרויסע, גלעזערנע אויגען, וואָס זיינען שטעהן געבליבען אויף איין אָרט, אזוי ווי עס האט וואלט זי, לאה'ן, שולדיג געמאַכט אין איהר יונגען טויט.

לאה האָט א שוידער געטהאָן און האָט א שטארקען טרויסעל געמאַהן מיט די פלייצעס, אזוי ווי וועלענדיג פאַריאָגען פון זיך די שווער-אומעטיגע געדאַנקען. זי איז גיך אַרויסגעלאָפּען אויפ'ן הויף. לייבע האָט איינגעשפּאַנט דאָס שפּאַציר-וועגעלע און אַריינגעזעצט אַהין די קינדער, וואָס זיינען געווען שעהו פאַרקעמט און יום-טוב'דיג פאַרפּוצט.

אויפ'ן גרויסען פּלאץ, אַרום דער שולע, זיינען געווען אַנגעפּאַהרען א סך פאַרמער-וואָגענס, פון וועלכע עס זיינען, איינס נאָך דאָס אַנדערע, אַרויסגעקראַכען טאַטעס, מאַמעס און קינדער. די פערד האָט מען אויסגעשפּאַנט, צוגעבונדען הינטער'ן וואָגען און געלאָזט זיי עסען פון דער היי, וואָס מען האָט פאַר זיי מיטגענומען. די שול-געביידע איז געווען פאַרפּוצט מיט פּאַהנען, און אינוועניג זיינען איבער אַלע פענסטער געווען אויסגעהאַנגען פּריש-שמעקענדיגע פּעלד-בלומען און ווייץ און האָבער זאַנגען.

די פרויען זיינען געווען שטאַרק פאַרנומען מיט צוגרייטען „רעפרעשמענטס“ פון לייכטע שפייז פאַר'ן עולם, און

די מענער האָבען גערויכערט, יום־טוב'דיג געשמועסט צוויי
שען זיך און שטיל־סודות'דיג געוואָרפען בליקען אויף לאה'ן
פון איין זייט, און אויף לאַזאַר'ען פון דער צווייטער זייט.
דער עולם האָט שטיל גערעדט צווישען זיך, אַז בעסי
וואָלט שוין לאַנג געווען צוריקגעקומען מיט די קינדער, נאָר
לאַזאַר האָט איהר קיין געלד ניט געשיקט. אָט אַפנים, אַז
איהם אַרט ניט זי זאָל זיין דאָרט וואו זי איז. דערביי האָט
מען געקוקט אויף לאה'ן. נאָר מאָדנע איז געווען, וואָס קיי
נער האָט אויף איהר קיין שום שלעכט וואָרט ניט געלאָזט
פאלען. פארקעהרט, זיי האבען אזוי ווי רחמנות געהאט
אויף איהר.

לייבע האָט זיך, ניט ווילענדיג, פארפלאַנטערט אין דעם
רעדעל פון די מענער. מ'האָט איהם אַרומגערינגעלט פון אלע
זייטען און באשאַטען מיט פראַגען:
— טאַקע אמת? ...

לייבע האָט געקוקט אויף זיי ביז און מיט האַס. ער
האָט געפיהלט ווי א שפיי טאָהן אויף זיי און אנטלויפען פון
דאַנען. צולעצט האָט ער געפיהלט ווי עס ווערט איהם ענג
אין האַלז און ער האָט אַרויסגעפלאַצט מיט דער גאַנצער
פאַרביטערטקייט, וואָס האָט זיך זייט לאַנגע וואָכען אָנגעד
זאַמעלט אין זיין האַרצען:

— און אז יא. איז עס אייער זאך? ...

און אזוי ווי אַרויסכאַפענדיג זיך פון אַ פייער, איז ער
אַנטלאָפען פון זיי, און איז אַוועק צו לאַזאַר'ען, וועלכער
איז געשטאַנען פון ווייטענס און גערעדט מיט אַ קריסטלי
כען פאַרמער.

דער עולם איז געוואָרען אויפגעקאַכט: געהערט? הייסט
עס דאך, אז ס'איז אמת. און אז ס'איז אמת, ווי קען מען

פארשווייגען אזא זאך ? ווי דערלאָזט מען ? א רחמנות אויפ'ן
מידעל...

אסנת האָט דערשפּירט אן אומרוהיגקייט. זי האָט אויפ'ן
געכאַפּט די אָפּגעריסענע ווערטער, וואָס האָבען זיך געטראָן
גען פון דעם מענערשען רעדעל און האָט אוועקגענומען ליי-
בע'ן אָן א זייט:

— וואָס איז דאָרט פּאַרנעקומען ?

— געה פּרעג זיי ! — האָט לייבע זיך גע'כעס'ט.

ער איז אַליין אויך געווען אומרוהיג. אפשר האָט ער
נאר ניט באדארפט זאגען.

נאָר לאַזאַר איז צוגעקומען מיט זיין געווענהליכען
שמייכלע, פון וועלכען מ'האָט איצט ניט געקענט דערקע-
נען, צי לאכט ער פון עמיצען, אדער ער באהאלט עפעס
אונטער דעם, און האָט זי בארוהיגט.

— שרעקט זיך ניט. אסנת לעבען — האָט ער גע-

זאגט — זיי קאכען זיך, זאלען זיי זיך קאכען.

— זיי וועלען זיך איינשטילען — האָט לייבע געזאָגט,

אזוי ווי ער וואָלט געוואָלט זיך אַליין בארוהיגען.

און אויף א וויילע האָט זיך געדאַכט, אז דער עולם
האָט זיך באמת בארוהיגט. קליין האָט אַרונטערגעקייקעלט
א היבש פעסעל ביער פון א וואגען, און דער עולם האָט
זיך אַ לאָז געטאַהן אַהין מיט קריגלעך און מיט גלעזער, און
מיט קעז, „סענדוויטשעס“ אין די הענט.

ס'האָט זיך געדאַכט, אז לאה באַמערקט ניט און ווייסט

נאר ניט וואָס עס קומט פאר צווישען די מענער. אבער אין
דער אמת'ען האָט לאה דאָ, צווישען עולם, נאך מעהר דער-
שפּירט די אומרוהיגקייט, וואָס האָט זי געדריקט דעם גאַנצען
פרימאָרגען. העלפּענדיג די ווייבער אין זייער אַרבייט, רע-

דענדיג און שפאסענדיג מיט זיי, האָט זי מיט אַן אומרוהיגען בליק נאָכגעפּאַלגט אלץ, וואָס איז פּאַרגעקומען אין דרויסען, אַרום דער שולע. זי האָט באַמערקט ווי לייכע האָט זיך, אַ צע'כעס'טער, אַרויסגעריסען פון דעם מענערשען רעדעל, וואַרפענדיג מיט די הענט אין דער הויך; זי האָט געזעהן ווי ער איז אוועקגעלאָפּען צו לאַזאַר'ן, און ווי אַסנת האָט איהם דערנאָך אוועקגערוּפּען אָן אַ זייט. זי האָט זיך אַליין געוואָלט איינרעדען, אַז ס'איז נאָר ניט, און צום הונדערט־סטען מאל האָט זי זיך אַליין געזאָגט, אַז קיינער ווייסט נאָר ניט, קיינער פאַרדעכטיגט נאָר ניט, און אַז קיינער זעהט אויף איהר קיין זאך ניט, ניט די בלויע רינגען אַרום די אויגען; ניט די רויטליכע פלעקען אויף די באַקען, און ניט דאָס בלאַסקייט פון איהר פנים. און פון דער נאָגעניש אין איהר האַרצען ווייסט דאָך אַודאי קיינער ניט, און דאָס שטעכען וואָס שטעכט זי אָהן אַן אויפהער אין זייט, פיהלט דאָך אַודאי קיינער ניט.

זי איז אַרויס פון דער שולע און איז געבליבען שטעהן אויפ'ן טרעפּעל, קוקענדיג אויפ'ן גרויסען פּלאַץ אַרום זיך, און אויף דעם צונויפגעפּאַרענעם עולם, וואָס האָט זיך גע־טומעלט אַרום דעם פעסעל ביער. די זון האָט זיך אַרונטער־געלאָזען הינטער די מערב־בערג, טונקענדיג אין קופּער־רויט דאָס ברייטע פעלד און די הויכע באַרג־שפיצען פון דער מזרח זייט. ביים האַריוואָנט האָבען זיך געקליבען, איינס אויף דאָס אַנדערע, לייכט־גרויע, וואַלקענס, און אַ קיהל וויי־טעל האָט אַ ציה געמאַהן פּונ'ם פעלד.

— ס'וועלען זיך אין ניכען אנהויבען קיהלע נעכט —
האָט עמיצער אַ זאָג געמאַהן לעבען איהר. ס'איז געווען דער פאַרמער קליין. ער האָט זיך צוגערוקט געהענטער צו לאַה'ן.

אזוי ווי ער וואָלט איהר וועלען עפעס זאָגען. אָבער לאַה האָט זיך עפעס מאַדנע דערשראָקען פאַר איהם און האָט זיך אַ דרוק געטאַהן אויף צוריק.

— איז וואָס-זשע זאָגט איהר וועגען דעם פלאַן וואָס איך האָב אייך געהאַט פאַרגעלעגט? — האָט קליין אַ פּרעג געטאַהן. ער האָט אפשר נאָר ניט געמיינט מיט דער דאָ-זיגער פּראַנע, אָבער לאַה האָט דערפּיהלט אזוי ווי עמיצער וואָלט זי אָפּגעגאַסען מיט קאַלט וואָסער, און ביי איהר איז אויסגעקומען, אז קליין לאַכט פון איהר און שטעכט זי, ווען ער דערמאָנט זי איצט, אז ער האָט מיט איהר אַמאָל גערעדט וועגען ווערען אַ אירישע לעהרערקע אין דער שולע. צי ווייסט ער דען ניט, קליין, אז ס'האָט זיך עפעס געענדערט אין די לעצטע צוויי חדשים?

זי איז אַרונטערגעגאַנגען פּונ'ם טרעפּעל, האָט זיך אַ מיט געטאַהן צווישען עולם און קליין איז ערגעץ פאַרשוואַונ-דען געוואָרען פון איהר אויג. אָבער לעבען איהר איז מיט אַמאָל אויסגעוואַקסען בענדער. ער האָט אָפּגעשוירען דאָס בערדעל לכבוד דעם היינטיגען יום-טוב, און האָט אָנגעטאַהן אַ פאַר נייע אַרבייטס הויזען. זיינע אויגען האָבען געגלאַנצט פון דעם ביער וואָס ער האָט געטרונקען, און אין דער האַנד האָט ער געהאַלטען אַ שטיק שוואַרץ ברויט, פון וועלכען ער האָט געביסען מיט גרויסע, שאַרפע צייהן.

— איהר הערט, מיס לאַה — האָט ער גערעדט צו איהר מיט אַ שטומפּיגער צונג, וואָס האָט זיך אלע וויילע פאַרטשעפעט אָן די צייהן — מיר וועלען ניט לאָזען, אז מען זאָל אייך, חלילה, עפעס שלעכטס טאַהן.... מיר'ן ניט לאָזען. בענדער איז געווען אַ פשוט'ער מענש, אַ האַרעפּאַשניק, וואָס האָט, חוץ זיין שווערער אַרבייט אויפ'ן פעלד, קיין זאך

ניט געוואוסט, און מיט קיין זאך זיך ניט אינטערעסירט.
לאה האָט איהם ליעב געהאַט פאר זיין פשוט'קייט און פאר
זיין אָפּנהערציגקייט, און איצט, בעת ער האָט געהאַט א
ביסעל אין קאָפּ, האָט זי געפיהלט אזוי ווי אַ שפּאַס טאָהן
מיט איהם:

— ווער וויל מיר דען שלעכטס טאָהן?

— חלילה, קיינער ניט, — האָט בענדער געענט-
פערט. — מיר ווייסען. מיר ווייסען אַלץ. ער האָט אַיך פאר-
פיהרט... אָבער מיר'ן זיך אָננעהמען פאר אייך.... מיר'ן ניט
דערלאָזען...

לאה איז בלאַס געוואָרען. איהרע קני האַבען זיך אַ בויג
געמאָהן און ס'האָט זיך איהר אויסגעוויזען, אַז אַט-אַט פאַלט
זי אום פאר אַלע אין די אויגען. זי האָט געפרובט אַ שמייר-
כעל טאָהן, אָבער דער שמייכעל איז פאַרקילט געוואָרען
אויף איהרע ליפּען. זי האָט זיך דערזעהן אַרומגערינגעלט פון
עטליכע צעהנדליג בענדערס, אַלע מיט גלאַנציגע אויגען פון
ביער, און אַלע האַבען זיי זיך געצויגען צו איהר, געשמרעקט
די הענט, אזוי ווי זי צו באַשיצען. זי האָט אין דער מינוט
ניט געוואוסט קלאָהר, צי זיינען טאקע אַלע פאַרמערס שכור
געוואָרען און זיינען זי באַפאַלען מיט זייער גוטסקייט, אָדער
ס'האָט זיך איהר נאר אויסגעוויזען אזוי, און אז אין דער
אַמת'ען איז בלוז אַיין בענדער געשטאנען לעבען איהר. זי
האָט מיט אַמאָל אַרויסגעלאָזען אַ געשריי און זיך געלאָזען
לויפּען פון בענדער'ן, וועלכער איז געבליבען שטעהן פאַר-
וואונדערט, שאַקלענדיג זיך אויף זיינע צוויי לאַנגע פיס.

— אַהיים! אַהיים! — האָט עס איהר געטומעלט אין
קאָפּ, און וואו זי האָט זיך אַ קעהר געטאָהן האָט זי דערזעהן
די זעלבע ביער-גלאַנציגע אויגען, און פון אַלע זייטען, האָט

זיך איהר אויסגעוויזען, שטרעקען זיך צו איהר הענט.
— ווער וויל זיי... ווער דארף זיי! — האָט עפעס גע-
שריען אין איהר און מיט צושראַקענע אוינען האָט זי גע-
זוכט אסנת'ען, לאַזאַר'ען אָדער לייבע'ן.
אָבער דער עולם האָט זיך אויסגעמישט פאר איהרע
אויגען. אַלץ איז געווארען ווי אין א נעבעל איינגעהילט. פון
די בערג האבען זיך אנגערוקט טונקעלע נאכט־שאטענס, וואָס
האָבען אַלץ פארשלאנגען. זי האָט אַ רייב געטאַהן דעם
שטערען און האָט א דערשראקענע געקוקט ארום זיך. זי איז
געווען אויפ'ן פעלד, און פון ווייטענס האבען צו איהר ארויס-
געקוקט די באַלויכטענע פענסטער פון דער שולע. זי האָט
פארנומען דאָס פרעהליכע געזאַנג, וואָס האָט זיך געטראָגען
פון דאָרט, און האָט געשוידערט.

קאפיטעל ניין

— איך מײן, לאה, אז איהר וועט דארפן אוועקפאָהן
רען פון דאנען. — לאזאר האָט עס געזאגט גאנץ שטיל,
אראָפבוֹיגענדיג זיך איבער לאה'ס בעט.

לאה האָט געפֿיבערט. די פלעקען אויף איהרע באַקען
זײנען רױטער געוואָרען, און די רינגען ארום איהרע אויגען —
נאָך בלױער ווי פריהער. די ברוסט איהרע האָט זיך אומרוהיג
געהויבען ארויף און אַראָפּ. די אויגען זײנען געווען פאר-
מאַכט און די לײפּען — דיין און פעסט צוזאַמענגעדריקט, און
אַהן אַ טראָפען בלוט. איצט האָט זי מיט אַמאָל געגעבען אן
עפען־אויף די אויגען און אַ קוק געטאָהן אויף לאזאר'ען מיט
א גרויליך־שפּיצײגען בליק. די לײפּען אבער זײנען, ווי פריהער,
געבליבען געשלאָסען, און האַבען אַ וואָרט ניט אַרויסגעלאָ-
זען. באַלד האָט זי צוריק פאַרמאַכט די אויגען און האָט
אומגעדריעהט דעם קאָפּ צו דער וואנט.

זי האָט דייטליך געהערט אסנת'עס שטימע. זי האָט
גערעדט צו לאזאר'ען:

— ווי קען מען איצט רעדען פון פאָהרען? זי איז דאָך
אזוי קראַנק...

און לאזאר האָט געענטפערט:

— איך מיין, אַז זי וועט זיין דאָ, וועט זי נאָך מעהר

קראַנק ווערען.

לאה האָט זיך אַ וואָרף געטאָהן אין איהר בעט, און דאָס
הארץ האָט זיך אַ צאָפֿעל געטאָהן אין איהר ברוסט. ווי מאָד־
גע־פרעמד זיין שטימע האָט היינט געקלונגען צו איהר. עפעס
נאָך ניט דער זעלבער לאזאר וואָס זי האָט געקענט אַ גאַנצען
זומער צייט. היינט איז זיין שטימע געווען טרוקען און האַרט,
און האָט געקלונגען כמעט אומפריינדליך. צי וויל ער ניט
אפשר פריי ווערען פון איהר?...

דער געדאַנק האָט אַ ברען געטאָהן איהר מח. זי האָט
ייד אַ הויב געטאָהן פון איהר בעט, אזוי ווי זי וואָלט זיך
געוואָלט אויפזעען, אבער זי איז צוריקגעפאלען אויפ'ן
קישען. דאָס שמעכען איז דער זייט איז געוואָרען שאַרפער
ביי יעדען ריהר.

זי איז געבליבען ליגען שטיל, האָט שווער געאַטמעמט,
און מיט פאַרמאַכטע אויגען און מיט אַ פיבערדיגען מח
האָט זי זיך צוגעהערט, אזוי ווי אין אַ האַלבען דרימעל, וואָס
די אַרומיגע האַבען גערעדט וועגען איהר. דערנאָך האָט זי
דערפיהלט אסנת'עס ווייך־צאַרטע האַנט. זי האָט איהר גע־
גלעט די האַר און די באַקען, האָט איהר אַ קוש געטאָהן אויפ'ן
שמערען און האָט אַרויפגעצויגען די קאָלדרע ביז איהר
האַלז.

וואו איז לאזאר אַהינגעקומען? צי שמעהט ער נאָך

לעבען בעט, אָדער ער איז אַוועקגעגאַנגען, ניט זאָגענדיג איהר אַפילו אַ גוטען טאָג? און אפשר האָט ער זיך געזעגענט מיט איהר און זי האָט עס ניט געהערט? זי האָט פעסטער צוגעדריקט די אויגען, ניט נאָכגעבענדיג זיך דעם פאַרלאַנג, אויסצודרעהען דעם קאַפּ און אַ סוף טאָהן אין דער זייט, וואו לאַזאַר איז פריהער געשטאַנען.

אַ קעלט איז דורכגעלאָפּען איבער איהר לייב. אין דרוי-סען איז געשטאַנען אַ סעפטעמבער פרימאָרגען, קיהל און פייכט, און פון דעם כמאַרנעם הימעל האָט נאָכאַנאַנד גע-טריפט אַ קליינער, דריבנער רעגען. דאָס פעלד איז שוואַרץ געווארען, און די הויכע סטויגען היי האבען געוויינט מיט קויטיגע רעגען-טראפענס, וואָס זיינען אַרונטערגערונען פון'ם שפיץ ביז העט-אונטען, צו דער ערד.

אַ וואָגען איז אַרויפגעפאָהרען אויפ'ן הויף, און נאָכדעם איז עמיצער אַריין אין שטוב, קלאַפענדיג מיט שווערע שטי-וועל. אסנת האָט זיך געבעטען:

— שטילער. זי איז נעבעך אזוי קראַנק.

ס'איז געווען דער פאַרמער קליין. ער איז פאַרבייגע-פאָהרען, האָט ער זיך אָפגעשטעלט, אריינגעקומען אויף אַ וויילע. מ'איז דאָך פאָרט היימישע מענשען, כמעט אייגענע, ניט אזוי, האַ?

אסנת האָט צוגעשאַקעלט מיט'ן קאַפּ. יא, אודאי אזוי. נאָר אין האַרצען האָט זי זיך געשראַקען פאַר דעם מר. קליינ'ס אומגעריכטען וויזיט. צופיעל האָט ער זיך די לעצ-טע צייט געמישט מיט די, וואָס האָבען אָפגענערהייט גע-נומען פאַרפאָלגען לאַזאַר'ן. היינט וואָס וויל ער דאָ, פון איהר, דער דאָזיגער מר. קליין?

קליין האָט עפעס גערעדט. שטיל און פאַרטרויליך, מיט

וואַרימקייט אין דער שטימע. און וואָס מעהר ער האָט נע-
רעדט, אלץ מעהר האָט אסנת געפיהלט, אז דאָס רעדט א
פריינד, אַזעלכער, וואָס מיינט לאה'ס טובה. זי האָט איהם
דערפאַר ניט איבערגעשלאָגען, נאָר האָט זיך צוגעהערט מיט
אַ געמאַכט-רוהיגען שמייכל אויף די ליפען.

הייסט עס, אז די דאָזיגע מעשה איז טאַקע פאַרט
אמת? ער, קליין, האָט עס די נאַנצע צייט ניט געוואָלט
גלויבען. ער האָט דאָך אזוי פיעל געהאַלטען פון לאה'ן. דאָס
הייסט, ער האָלט פון איהר איצט אויך. האָט ער דאָך דער
ערשטער איהר פאַרגעלעגט צו ווערען די לעהרערין פון אידיש
אין דער שולע... אמת, ער האָט דעמאָלט גאָר ניט געוואוסט,
און דאָס, וואָס ער האָט געהערט, האָט ער ניט געגלויבט...
איצט אָבער, אז ליבע אליין זאָגט...

אסנת האָט געגעבען אַ שפרונג-אויף פונ'ם ביינקעל:
— וואָס אזוינס האָט ער דען געזאָגט, מין מאן? ער
האָט גאָר ניט געזאָגט. גאָר ניט!

קליין האָט צונויפגעצויגען די אויגען און האָט אַ קוק
געטאָהן אויף איהר אזוי ווי דורך אַ שפעלטעל.

— אלץ איינס — האָט ער געזאָגט — אָבער די מעשה
איז דאָך אמת!...

— ס'אָ ליגען! אַ ליגען! — האָט אסנת אַ געשריי גע-
טאָהן, און האָט זיך באַלד אליין פאַרכאַפט, און האָט אָנ-
געהויבען רעדען אויף אַ נידריגען טאָן. און איבערהויפט
ווייסט זי גאָר ניט, און וויל ניט וויסען וואָס מ'רעדט... זאָל
מען רעדען. וועמען ארט עס.

— זעהט איהר — האָט קליין געזאָגט — דאָס האָב
איך זיך אויף אַיך ניט געריכט... איהר זיינט דאָך אַ קלוגע,
אַ פאַרשטענדיגע....

— איז וואָס? — האָט אסנת זיך געקאָכט.
 — איז צו וואָס לייקענען? אלע ווייסען דאָך דעם אמת.
 און חוץ דעם, זי האָט נאָר אינגאנצען אַ טעות, אסנת,
 ווען זי מיינט, אז ער, קליין, האָט עפעס אַ שלעכטע כונה
 מיט זיין קומען אָהער און מיט זיין רעדען צו איהר. חלילה,
 גראַד פאַרקעהרט. דאָס וויל ער דאָך פאַרהיטען זי, לאה'ן...
 ס'איז דאָך ניט קיין קלייניגקייט. אַ מאַן פון אַ ווייב, אַ פאָר-
 טער פון קינדער... אַ פאָר פאַלק צעשיידט... אַ היים צעבראַ-
 כען... אָבער ער ווייסט, דאָס הייסט אלע ווייסען, אז ניט זי,
 לאה, איז שולדיג, נאָר ער... און דערפאַר טאַקע וויל ער,
 דאָס הייסט אלע פונ'ם דאָרף ווילען עס, באַשיצען זי, לאה'ן,
 אָננעהמען זיך פאַר איהר, אַרויסראַטעווען זי פון זיינע
 הענט... אַ רחמנות, אַן עלענד מיידעל... אַ וואויל מיידעל...
 מיט אַמאָל האָט זיך דערהערט אַ גיכע באַוועגונג
 אינ'ם צווייטען חדר, און מיט אַן אויגענבליק שפעטער איז
 לאה געשטאַנען פאַר זיי.

זי איז געווען ניט צום דערקענען. איהר פנים האָט גע-
 נליהט פון אַ הויכען פיבער. דער אַטהעם איז געווען קורץ
 און שווער, און די אויגען, וואָס זיינען איצט געזעסען טיעף
 אין קאָפּ, זיינען געווען גרוי-געבעלדיג און האַלב אויסגע-
 לאָשען. איהרע גאָלד-בלאָנדע האָר זיינען געווען צעוואַרפען
 איבער איהרע אַקסלען, און די נאַקעטע הענט, וואָס האָבען
 אַרויסקעקומט פון איהר דינעם כאַלאַט, האָבען אויסגעקוקט
 ווי דינע ביינער פון אַ טרוקענעם סקעלעט.

— גאָט איז מיט דיר, לאה! — האָט אסנת אויסגע-
 שריען — דו טאָרסט ניט אַראָפּנעהן פון בעט!
 נאָר לאה האָט זיך אויף איהר ניט אומגעקוקט. מיט
 גליהענדע אויגען און מיט שוים אויף די בלאַס-פאַרטריקענטע

ליפען, האָט זי זיך געוואָרפען צום פארמער קליין :
— ווער בעט אייך איהר זאָלט זיך אננעהמען פאר
מיר ? ווער דאַרף אייערע טובות ? ווער האָט אייך געזאָגט,
אַז עמיצער האָט מיך פאַרפיהרט ? ווער האָט אייך געזאָגט,
אַז איך וויל געראַטעוועט ווערען?

דאָס האַרץ איהרס האָט געקאַכט און די שטימע איז
געווען הייזעריג און איז אַרויס פון איהר האַלז מיט אַ פייף
און מיט אַ גרילץ. קליין האָט זיך דערשראַקען פאר איהר
פנים, פאר איהר אויסזעהען, און פאר דעם כריפען פון
איהר האַרצען. ער האָט עפעס גערעדט, געשטאַמעלט, זיך
געוואָלט פאַרענטפערען, עפעס ערקלעהרען, אָבער לאַה איז
אַריינגעפאַלען אין אַ היסטעריקע און אסנת האָט זי אַריינגע
געפיהרט צוריק אינ'ם צווייטען חדר, און זי אַריינגעלעגט אין
בעט.

דערנאָך, אַז זי האָט זיך אַכיסעל באַרוהיגט, האָט זי
זיך געטוליעט צו אסנת'ען און ניט אויפגעהערט צו וויינען :
— וועמען האָב איך שלעכטס געטאָהן ? וועמעס היים
האָב איך דען צובראַכען ? איך האָב נאָר געוואָלט אַ טראַפּען
גליק... אַ טראַפּעלע... איך האב צו קיינעם קיין טענות ניט.
אפילו ניט צו לאַזאַר'ען. ער וויל איך זאל אוועקפאהרען,
וועל איך אוועקפאהרען...

זי האָט מיט אַמאָל אָנגעכאַפט אסנת'ען ביי ביידע
הענט :

— יא, איך וועל פּאָהרען ! נאָך היינט ! אַט באַלד ! אַט
שוין... סיייווי, מיינ לעבען האָב איך פאַרשפּיעלעט... פאר מיר
וועט שוין די זון ניט שיינען.

און וויפּיעל אסנת האט זיך דערנאָך ניט אָנגעשמרענגט
זי צו באַרוהיגען — איהר מיה איז געווען אומזיסט. זי האָט

אָפגעמאַכט ביי זיך, אַז זי פאַהרט, און שוין, טאַקע גלייך,
היינט ביינאכט. און קיינער האָט שוין דעם געדאַנק פון
איהר ניט געקענט אַרויסקלאַפּען. — — — — —

דער אווענט איז צוגעפאלען פריהער ווי אן אנדער טאג.
דער הימעל האָט זיך פאַרצויגען מיט שווערע, טונקעלע
כמאַרעם, און אַ שאַרף ווינטעל האָט געבלאָזען פון די בערג.
דער רעגען איז געהאנגען איבער'ן קאָפּ און די לופט איז
געווען אָנגעפילט מיט אַ שווער־פייכטען געבעל. לייבע איז
געווען אויפ'ן הויף און האָט אַיינגעשפּאַנט די פּערד אין
דעם גרויסען וואָגען, וואָס ער האָט אויסגעבעט מיט אַ סך
היי, עס זאָל לאַה'ן ווייך זיין צום זיצען.

אין שטוב האָט אסנת די קינדער געלענט שלאָפּען און
האָט אַיינגעפּאַקט אין אַ רענצעל לאַה'ס נויטיגע זאַכען. זי
האָט געטאָהן איהר אַרבייט שטיל, מיט אַ געזונקענעם קאָפּ
און מיט אַ האַרץ, וואָס איז געווען אָנגעפילט מיט ערגער־
ניש און מיט ביטערקייט. לאַה איז געווען אָנגעטאָהן צום
פאַהרען. זי איז געזעסען ביים אויווען און האָט געציטערט
מעהר פון אויפּרעגונג ווי פון דעם פיבער, וואָס האָט אַיצט,
קעגען נאַכט, נאָך מעהר גענומען שטייגען.

לאַזאַר האָט זיך אַרומגעדּרעהט איבער דער שטוב אזוי
ווי אַ פאַרשולדיגטער. ער האָט געפיהלעט, אַז לאַה איז ביזן
אויף איהם און וויל אויף איהם ניט קוקען. דאָס האַרץ האָט
איהם שווער געדריקט, און צום סוף האָט ער ניט אויסגע־
האַלטען און איז מיט לייכטע טריט צוגעגאַנגען צו לאַה'ן.
ער האָט אַרויפגעלעגט די הענט אויף איהר אַקסעל. זי האָט
אַ שוידער געטאָהן.

— ניט אזוי האָב איך געמיינט, לאַה... — האָט ער זיך

געבעטען מיט א קול פון איינעם, וואָס איז פאר'משפט צום
טויט — ניט היינט... ניט שוין... ניט איצט, ווען איהר
זענט אזוי קראַנק...

זי האָט פאַרמאַכט די אויגען און זיך אָנגעשטרענגט
ניט פונאנדערצואוויינען זיך. אויף א וויילע האָט צוריק
אויפגעלעכט אין איהר מח יענע שעהנע זומערצייט, וואָס
איז אזוי גיך פאַרפלויען, און ווידער האָט זיין קול זיס גע-
קלונגען אין איהרע אויערען, און ווידער האָט זיין האַנט זי
ווייך געלאַסטשעט און געגלעט. ניין, לאַזאַר טייערער, איד
בין ניט בייז, עם האָט דאָך אַנדערש ניט געקענט זיין. פרי-
הער — שפעטער... דער סוף האָט דאָך געמוזט קומען.

זי האָט זיך אויפגעהויבען פון איהר אָרט, האָט זיך אַ
שאַקעל געטאַהן אזוי ווי א שכור'ע, און געקוקט ארום זיך
מיט אַ פאַרנעבעלמען בליק. שאַקלענדיג זיך אויף די פיס
איז זי אַריין אין קינדער־צימער און האָט זיך שטיל אַראָפּ
געבויגען איבער די שלאַפענדע קינדער. ווען זי איז אַרויס-
געקומען פון דאָרט, זיינען איהרע אויגען געווען רויט.

זי האָט אָנגעטאַהן דעם מאַנטעל. אסנת האָט זי אַרומ-
געוויקעלט מיט אַ וואַרימען שאַל. ס'איז אַזאַ פייכט־קיהלע
נאַכט און לאַה פּיבערט. זי זאָל כאַטש איבערפּאַהרען בשלום.
אזוי שוואַך ווי זי איז... אזוי קראַנק ווי זי איז...

לאַה האָט געפרובט שמייכלען, און האָט אַפילו גע-
וואלט זאגען א שפּאס. ס'האָט זיך איהר געוואלט נאך
איינמאָל דערפיהלען דעם שטאַרקען פּוּלס פּונ'ם לעבען, וואָס
האָט אָנגעהויבען קלאַפען אין איהר האַרצען בעת איהר אָנ-
קומען אהער. אבער די הענט איהרע האבען זיך אהנמעכ-
טיגע אַראָפּגעלאָזען, און פון די אויגען האָבען ווידער גע-
נומען רינען וואַרימע טרערען.

— זייט געזונט, לאזאר... זי האָט איהם אויסגעשטרעקט
א הייס־פּיבערדיגע האַנט. לאזאר האָט די האַנט שטאַרק גע-
דריקט, אָפּגעפרעסט איין קוש נאָכ'ן צווייטען און דערנאָך,
מיט אימפעט, אַ כאַפּ געטאָהן זי אין די ארעמס און זי הייס
געדריקט צו זיך. אסנת האָט אוועקגעדריעהט דעם קאָפּ אָן
א זייט, ווישענדיג איהרע אויגען.

לאה האָט געלאַכט דורך פינקלענדיגע טרערען :

— איך בין ניט ברוגז, לאזאר... א דאנק פאר דער
איינער רגע גליק.

לייבע האָט איהר געהאַלפּען זיך אַריינזעצען אין וואָ-
גען. אסנת האָט זי אַיינגעדעקט מיט וואַרימע שאַלען, און
האָט אַריינגענומען איהר קאָפּ אין איהרע ארעמס.

— זיי געזונט, חבר'טע מיינע...

לאה האָט זי געקושט, אָפּגעלאָזט און זי ווידער גע-
קושט, און אַלץ ניט געקענט זיך אוועקרייסען פון איהר :
פאַר וואָס, אסנת טייערע, האָט דאָס גליק מיינס געדויערט
בלויז אַ רגע, און פאַרוואָס איז די רגע געווען אזוי קורץ ? ...

לאה האָט מיט פאַרוויינטע אויגען געקוקט אויפ'ן
פעלד ארום זיך, און אויף דער שטאַל, וואו די שוואַרצע קוה
מיט די געדעהטע הערנער איז, ווי אַלע מאָל, געשטאַנען
און האָט גע'מעלה-גיריה'ט. זי האָט געוואַרפען א באַטריבט-
מוטנעם בליק אויף דעם גראָבען, וואו עס האָבען זיך געוואַל-
גערט די ביינער פון איהר קעלבעל לילי, און מיט אַ דומפּען
קרעכץ, אזוי ווי אַן אונטערנגעהאַקטער בוים, האָט זי אַ פאַל
געטאָהן אין וואָגען, אַיינגראָבענדיג דאָס פנים אין דער
ווייכער היי.

לייבע האָט אַ טרייב געטאָהן די פּערד. דער וואָגען האָט
זיך געריהרט מיט אַ קרעכץ, אַרויספאַהרענדיג לאַנגזאַם

פונ'ם הויף און פארלירענדיג זיך אין דעם טונקעל פון דער
פייכטער כעפטעמבער נאכט.

אסנת איז נאכגעלאָפּען ביז'ן מיטען וועג, האָט נאָכ־
געפּאָכט מיט אַ טיכעל און זיך געווישט די אויגען.

לאַזאַר איז געבליבען שטעהן אַליין, אין דער־מיט פון
דעם גרויסען פארמער־הויף. זיין הארץ איז געווען פארקלעמט
און שווער.

